1

Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 30 (1767) Londonas, 1985 m. liepos 26 d. XXXIX

DANIJA IR MES

Danija — maža Skandinavijos valstybė. Ji turi 43.000 kvadratinių kilometrų ploto, taigi, mažiau negu Estija. Tačiau joje gyvena daugiau negu triskart gyventojų — apie penki milijonai. Tai rodo, kad tai kraštas, kuriame žmonėms mažiau pavojinga gyventi, negu rytinėje Baltijos jūros pakrantėje. Profesorius Kazys Pakštas savo metu neveltui yra teigęs, kad Lietuva, kaip ir kitos dvi Pabaltijo šalys, yra kraštai, kuriuose pavojinga gyventi. Tai liudija istorija.

Ir šiandien Danija yra laisva nepriklausoma valstybė, o jos sostinėje Kopenhagoje liepos 25-26 dienomis posėdžiaus tarptautinis tribunolas, kuriame Tarybų Sąjunga bus kaltinama dėl to, kad okupavo ir slopina tris Pabaltijo valstybes — Estiją, Latviją ir Lietuvą. Teritorija ir gyventojų skaičiumi šios trys valstybės rytiniame Baltijos jūros pakraštyje viršija Daniją, bet jų nelaimė gyventi grobikiškai ir engėjiškai nusiteikusio galingo kaimyno pašonėje.

Danija irgi įsikūrusi didelių kaimynų pašonėje. Čia pat Vokietija, su kuria ji nesutaria dėl Slezvigo. Nepertoliausiai ir „imperialistinė" Britanija. Tačiau niekas į D a n i j o s nepriklausomybę nesikėsina. Niekas neįtikinėja danų, kad jie per maži ir per silpni turėti savo nepriklausomą valstybę, kad jiems būtinai reikalinga kokio nors didžiojo kaimyno „globa"; kad ne jie patys, bet kažkas kitas gali ir turi užtikrinti Danijai laisvę ir nepriklausomybę.

Čia ir yra didysis skirtumas šiandien tarp Vakarų ir Rytų Europos. Vakarų Europoje gali ramiai egzistuoti ir tarpti ne tik Danija, Olandija, Belgija, Šveicarija, bet ir tokios nedidelės valstybės, kaip Liuksemburgas, Lichtenšteinas, Monakas, San Marinas. Netgi nuo viso pasaulio atsitvėrusiai Albanijai niekas nė negalvoja grasinti.

Ir koks skirtingas vaizdas kitoje Europos pusėje! Didelė lenkų tauta ir valstybė nėra pati savo likimo sprendėja, nėra šeimininkė savo namuose, engiama valdžios iš Maskvos malonės. Ne geresnė ir kitų Rytų Europos valstybių — Čekoslovakijos, Vengrijos, Bulgarijos, Rumunijos — padėtis. Joms palikta išorinė nepriklausomų ir suverenių valstybių regimybė nepajėgia nuslėpti liūdno fakto, kad šias šalis, kaip dalį Vokietijos, Maskva iš tikrųjų laiko savo karo „grobiu".

Trijų Pabaltijo valstybių šiandieninė tikrovė dar žiauresnė. Jos dalijasi tuo pačiu jungu ir likimu, kaip didžioji ukrainiečių tauta. Visų Vidurio ir Rytų Europos tautų ir valstybių nelaimių šaknis viena: tai nepasotinamas Maskvos imperializmas.

Reikia sveikinti Pabaltiečių pasaulio santalką, kuriai priklauso ir Vyriausias Lietuvos išlaisvinimo komitetas, kad 45-tųjų Pabaltijo valstybių okupacijos metinių proga ėmėsi iniciatyvos sužadinti pasaulio viešosios nuomonės dėmesį, kokią skriaudą Lietuvai, Latvijai ir Estijai daro Maskva, prievarta įjungusi jas į savo imperiją. Linkėkim ir tikėkim, kad Kopenhagos tribunolui pavyks įveikti tylos ir abejingumo sąmokslą, kuris tebesupa Pabaltijo valstybių laisvės bylą.

Kiekvienu atveju Danijos sostinės parinkimas ta vieta, kur pasaulio grobuonį milžiną ketinama kaltinti ir teisti dėl trijų Pabaltijo valstybių okupacijos ir engimo, yra giliai prasmingas.

Lietuva, Latvija ir Estija nieko kito nenori, kaip drauge su Danija džiaugtis mažų tautų gerove, laisve, taika.

ĮSIDĖMĖTINI ŽODŽIAI

Dabartinio Tarybų Sąjungos kompartijos vadovo Michailo Gorbačiovo iškilimas pasaulio spaudoje sužadino nemažai vilčių ir iliuzijų. Kiek jis jas pateisins ar nuvils parodys laikas. Kol kas dar per anksti dėl to džiūgauti ar liūdėti.

Ar tiems, kuriems labiausiai rūpi Lietuvos reikalai, Gorbačiovo iškilimas irgi galėtų žadinti kokių nors vilčių ir iliuzijų? Į šį klausimą galima be svyravimo teigiamai atsakyti. Ir štai kodėl.

Birželio 26 kalbėdamas Ukrainos pramonės centre Dniepropetrovske, Gorbačiovas, be kita ko, pareiškė:

„...nenoras pripažinti tikrovėje visoms valstybėms teisę į suverenumą ir nepriklausomybę, teisę laisvai pasirinkti vystymosi kelius, mėginimai primesti savo valią, žūtbūt pertvarkyti ir perdirbti dabartinį pasaulį savaip — kaip tik tai ir yra šiandien didžiausias pavojaus tautoms šaltinis..."

Tai labai teisingi ir įsidėmėtini žodžiai. Ne tik galime ir turime po jais pasirašyti, bet ir kiekviena proga juos priminti. Ypač tada, kai Michailas Gorbačiovas rengsis atvykti į Lietuvą. Čia juk eina kalba apie tai, kas mums labiausiai skauda!

Štai jau 45-ri metai trypiama Lietuvos valstybės teisė į suverenumą ir nepriklausomybę, trypiama Lietuvos žmonių teisė laisvai pasirinkti vystymosi kelius.

Ir ką gi kitą reiškia prievartinis Lietuvos prijungimas prie Tarybų Sąjungos, jei ne Maskvos nuolatinius mėginimus primesti savo valią, žūtbūt viską Lietuvoje savaip pertvarkyti ir perdirbti?

Nuolat kalbama apie „sutarybintos" Lietuvos respublikos suverenumą ir nepriklausomybę, bet kaipgi tikrovėje? Kas šiandien nenori pripažinti tikrovėje Lietuvos valstybės suverenumo ir nepriklausomybės, jei ne Kremlius? Tas pats Kremlius, kurio valdžia perėjo į Gorbačiovo rankas.

J.Vd.

Mielai Francis Senkuvienei,
Kaune mirus jos sesutei
A.A. LAIMAI VALIONIENEI,
jai ir visai giminei reiškiame giliai nuoširdžią užuojautą.
Londono Šv. Kazimiero Klubo
Valdyba ir Nariai

Mielai F. Senkuvienei,
jos seseriai
A.A. LAIMAI VALIONIENEI
Lietuvoje mirus,
reiškiame giliausią užuojautą.
Londono Liet. Choras

Lietuvoje mirus
A.A. LAIMAI VALIONIENEI,
jos sesutei Francis Senkuvienei
ir visai giminei reiškiame nuoširdžią užuojautą.
Šv. Onos Moterų Draugijos
Valdyba ir Narės

DEMONSTRACIJOS RYGOJE

Kaip praneša „Briviba", gegužės 9 ir 15 dienomis Rygoje įvyko susirėmimas tarp latvių jaunuolių ir milicijos. Keliems šimtams jaunuolių žygiuojant prie Latvijos karo muziejaus ir reikalaujant, kad rusai pasitrauktų iš Latvijos, juos puolė milicininkai. Apie 300 latvių buvo suimta, o trys rusai buvo įmesti į Dauguvą.

Kalbama, kad tuo pat laiku panašios demonstracijos įvyko Lietuvoje ir Estijoje.

MIRĖ RAŠYT. VINCAS RAMONAS

Liepos 8 d. staiga nuo širdies priepuolio savo bute mirė rašytojas Vincas Ramonas-Ramanauskas.

Jis gimė 1905 m. sausio 14 d. Trakiškių km., Kvietiškio vls., Marijampolės apsk. 1924 m. baigė Rygiškių Jono gimnaziją Marijampolėje. 1924-28 m. studijavo Kauno universitete lietuvių ir vokiečių kalbas. Iki pasitraukimo į Vakarus, mokytojavo Marijampolės Marijonų gimnazijoje, Mokytojų seminarijoje Marijampolėje ir Mergaičių gimnazijoje.

Iš Vokietijos 1948 m. išvyko į Australiją, o 1950 m. persikėlė į JAV-jas.

V. Ramonas pasižymėjo kaip brandus rašytojas, laimėjęs kelias premijas.

Palaidotas liepos 13 d. Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse.

PRIEŠ 45 METUS

Klasta ir smurtas

Kai 1940-tais birželio 15-ją Lietuvos vyriausybė priėmė Maskvos ultimatumą, kraštą dar tą pačią dieną okupavo Raudonoji armija, peržengdama Lietuvos sieną šešiose vietose.

Birželio 17 buvo paskelbta nauja Lietuvos vyriausybė, kurios sudėtį ministrui pirmininkui Antanui Merkiui, einančiam Respublikos prezidento pareigas, telefonu padiktavo Tarybų Sąjungos pasiuntinys Lietuvai Pozdniakovas.

Vadinamosios liaudies vyriausybės tikslas buvo pridengti nuo pasaulio ir nuo okupuoto krašto akių tikruosius okupacijos tikslus. Tuo atžvilgiu labai būdinga statytinio vidaus reikalų ministro Mečio Gedvilo kalba, pasakyta per Lietuvos radiją 1940 birželio 21 dieną. Ją priminė šiemet „Tiesa" (1985.06.23).

Gedvilas tikino:

„Raudonoji Armija atėjo į mūsų kraštą ne mūsų gyvenimo santvarkos pakeisti, o tik apsaugoti nuo karo pavojaus.

„Tačiau sąryšyje su valstybės gyvenimo pasisukimu nauja kryptimi — tęsė Gedvilas — iškyla ir daugelis įvairiausių gandų, kuriuos skleidžia nesąmoningi žmonės arba aiškūs naujosios vyriausybės priešai, kad sutrukdytų krašto rimtį ir išmuštų gyvenimą iš normalios persitvarkymo vagos. Visi piliečiai kviečiami neklausyti jokių provokacinių gandų, o pasitikėti ir vadovautis tik oficialiai patvirtintais vyriausybės ir jos organų pranešimais".

Panašiai Lietuvos ūkininkus ramino ir statytinis žemės ūkio ministras Matas Mickis.

Tai buvo apgaulingi raminimo žodžiai, nes Raudonoji armija iš tikrųjų įžygiavo, kad pakeistų nepriklausomos Lietuvos valstybės santvarką. Negausi, bet besąlygiškai Maskvai atsidavusi komunistų partija buvo legalizuota 1940 birželio 25. Visos kitos politinės grupės, visuomeninės kultūrinės, ideologinės, religinės organizacijos liepos 1 buvo uždarytos. Tačiau ir šitie Maskvos statytinės liaudies vyriausybės darbai dar buvo dangstomi gražiais žodžiais: „Nėra vietos Lietuvoje kitoms partijoms, kurios ilgą laiką kovojo prieš liaudį ir prieš Lietuvos nepriklausomybę", skelbė „Lietuvos aidas", pranešdamas kompartijos legalizavimą. Iš tikrųjų tai buvo vienintelė partija, kuri nepaisė lietuvių tautos reikalų ir sistemingai rausėsi po nepriklausomos Lietuvos valstybės pamatais. Liepos 7 saugumo departamento direktorius Antanas Sniečkus pasirašė NKVD parengtą įsakymą suimti vadovaujančius politinių partijų, valstybės, visuomenės, spaudos veikėjus. Sniečkaus aplinkraštyje buvo numatyta visoje Lietuvoje tuo pačiu laiku, naktį iš liepos 11 į 12, suimti apie 200 asmenų. Iš tikrųjų areštuota apie 2.000 — enkavedistai planą viršijo dešimtį kartų.

Nors formaliai Lietuva dar buvo suvereni valstybė, tačiau joje jau siautė drauge su Raudonąja armija atvykę enkavedistai, kurie perėmė į savo rankas tikrąją valdžią.

Tai liudija išlikęs dokumentas, rašytas ant popieriaus skiautės Mečio Gedvilo ranka:

„Ponui Respublikos Prezidentui. Valstybės saugumo sumetimais laikau, kad buvusį Lietuvos Respublikos ministerį pirmininką A(ntaną) Merkį ir užs. reikalų ministrą Urbšį, kartu su jų šeimomis, reikia išsiųsti iš Lietuvos teritorijos, kaipo pavojingus Lietuvos valstybei, ir Sovietų Sąjungoj apgyvendinti. Prašau Tamstos, Pone Prezidente, sutikimo".

(Pasirašė) M(ečys) Gedvilas, Vidaus Reikalų Ministeris.

Žemiau savo ranka Gedvilas priraše: „Tvirtinu ir sutinku — Respublikos prezidentas. Kaunas, 1940 VII 16 d." Tarp eilučių įterptas Justo Paleckio parašas.

Šitas gėdingas dviejų Lietuvos valstybininkų su šeimomis trėmimo į Tarybų Sąjungą raštas išliko ir jo faksimilė išspausdinta įvairiuose leidiniuose, tarp jų ir „Lietuvių enciklopedijos" 15-me tome.

J.Vd.

Seminaras Pabaltijo klausimais

Liepos 30-31 d. Stockholmo universiteto rūmuose, Švedijos sostinėje, Pabaltiečių Taikos ir Laisvės ryžto programoje ruošiamas seminaras Pabaltijo klausimais.

Seminare paskaitą apie Baltijos nacionalinį identiškumą skaitys Massachussets u-to prof. J. DerDerian.

Apie estų požiūrį į Suomiją ir Švediją kalbės Kielio u-to prof. H. Rebas.

Paskaitą „Baltijos pakraštys tarp Švedijos ir Rusijos" skaitys dr. Gerner (Švedijos tarptautinių klausimų institutas).

Apie Sovietų karines pajėgas Leningrado ir Baltijos karinėje apygardoje kalbės plk. L. Uller (Švedijos Karališka karo akademija).

Apie Sovietinių karo pajėgų Baltikoje reikšmę Švedijos saugumui kalbės plk. B. Hugemark (Švedijos K. karo akademija).

Paskaitą „Baltijos rezistencijos prieš sovietų santvarką karinė reikšmė" skaitys Carleton u-to profesorė T. Rakowska-Harmstone.

Apie Latvijos demografinės krizės politinę reikšmę kalbės dr. I. Lešinskis ir apie Baltijos kraštų perspektyvas — Salfordo u-to prof. A. Štromas. Po paskaitų seks diskusijos.

SOVIETŲ LAIVYNO MANEVRAI

Rytų Atlante ir Norvegijos jūroje vykstant Sovietų laivyno manevrams, liepos mėn. viduryje Britanijos karo laivynas atšaukė iš atostogų savo septyniolikos laivų jūreivius, kad galėtų prisidėti prie NATO oro ir jūros pajėgų ir sekti sovietų laivyno judėjimus.

Kaip pranešė „Daily Telegraph" karinis korespondentas, Atlanto vandenynan suplaukė iš Murmansko, Baltijos jūros ir Juodosios jūros bazių apie 40 didžiųjų sovietų karo laivų ir bent septyni povandeniniai laivai. Vėliau prie jų turėjo prisijungti 43.000 tonų lėktuvnešis „Kijevas", du atominės energijos varomi kreiseriai, devyni raketomis ginkluoti kreiseriai bei fregatos.

Vien iš Baltijos jūros sovietų laivyno manevruose dalyvauja 17 karo laivų, tarp jų vienas kreiseris, vienas naikintuvas, 6 fregatos, du minų gaudytojai, trys desantiniai laivai, trys naftos cisternos ir vienas vilkikas.

Manoma, kad visi sovietų karo laivai sugrįš į savo bazes iki liepos 28 dienos, kada bus švenčiama Laivyno diena.

BRITAI APIE TRIBUNOLĄ

„Daily Telegraph" (VII.22) Kopenhagos korespondentas pranešė, kad Sov. Sąjungos spauda ir radijas pradėjo pulti Daniją, Suomiją ir Švediją, kad jos leido suruošti Kopenhagoje Sov. Sąjungą smerkiantį teismą ir Baltijos taikos žygį.

Straipsnyje smulkiau aprašytas Sov. Sąjungos nusikaltimas prijungiant Baltijos valstybes prie Sov. Sąjungos.

KOMUNISTAI PUOLA SOCIALDEMOKRATUS

Latvijos kom. partijos dienraštis CINA nuo kovo 21 d. buvo pradėjęs spausdinti seriją straipsnių „Bankrotas", kuriuose buvo puolamas Stockholme leidžiamas Latvijos soc. dem. partijos laikraštis BRIVIBA ir jo redaktorius Bruno Kalninš. Straipsnis turėjo būti tęsiamas iki rugsėjo mėn., bet birželio 23 d. jo spausdinimas buvo staiga nutrauktas .

Pasirodo, kad tuo straipsniu tiek susidomėjo Rygos gyventojai, jog ligšiol nuobodus dienraštis pradėjo būti tuoj pat išparduodamas. Nustojus spausdinti „Bankrotą", laikraštis vėl naudojamas savo tiesioginei paskirčiai — vyniojimui.

Straipsniuose „Bankrotas" komunistų dienraštis „demaskavo" Bruno Kalninšą kaip Britų slaptos žvalgybos agentą, o jo vadovaujamą Latvijos socialdemokratų partiją — kaip Amerikos CIA įrankį.

LIETUVOJE

Kovos su girtavimu komisijos posėdis

Kovos su girtavimu komisijos pirmininku paskirtas teisingumo ministras, teisės mokslų daktaras, profesorius P. Kūris.

Liepos mėnesio pradžioje įvyko šios komisijos pirmasis posėdis. Komisija priėmė nutarimą dėl miestų ir rajonų kovos su girtavimu komisijų darbo, numatė priemones šių komisijų veiklai aktyvinti ir efektyvinti.

Daržoves augina gamykla

Kas savaitę „Ekrano" gamyklos darbininkų valgykla gauna po kelis šimtus kilogramų agurkų ir kitų daržovių, išaugintų naujame įmonės šiltnamyje. Jau šiemet šiltnamis pateikė apie 3 tonas agurkų. Neseniai valgykloje pasirodė ir pirmieji pomidorai.

Šiltnamio šeimininkas agronomas A. Trapuila rudeniui „Ekrano" darbininkams žada gvazdikų ir kitokių gėlių.

A. Aleliūnienės paroda

Panevėžio miesto parodų rūmuose surengta septintoji Angelės Aleliūnienės kūrybinių darbų paroda. Joje — saviti raštai ir spalvos, tokie liaudiški, artimi ir kartu dar neregėti, tarsi atvėrus seną kažkur iki šiol slypėjusią kraičio skrynią.

A. Aleliūnienė visam gyvenimui pamėgo meninio audimo tradicijas, išmoko šio kūrybinio darbo iš motinos ir kitų kaimo merginų.

Audėjos darbai pelnė įvairių parodų apdovanojimus, buvo eksponuojami užsienyje.

Suvenyrai festivaliui

Pustrečio tūkstančio vazelių gėlėms dailiose suvenyrinėse dėžutėse išsiuntė į Maskvą ekraniečiai.

Tai „Ekrano" gamyklos jaunimo darbo dovana XII Pasauliniam jaunimo ir studentų festivaliui. Vazelę su festivalio emblema sukūrė ekranietė stiklo dailininkė Dalia Ponelienė.

„Lino" susivienijimas išsiuntė nemažą įvairių pavyzdžių suvenyrų, pieno kombinatas festivalio svečiams paruošė 150 tonų ledų.

Teatro vežimai

Vežimų teatras organizuojamas studentų atostogų metu. Iš ryto studentai dirba ūkiuose kartu su žemdirbiais, o vakare susirenka prie vežimų, kuriuose atgyja Žemaitės ir K. Sajos kūrinių herojai.

Toks teatras pirmą kartą pasirodė Klaipėdos rajone. To teatro vadovas docentas Gediminas Šimkus.

P. Ustinovas Lietuvoje

Liepos 7 d. „Tiesa" išspausdino pasikalbėjimą su anglų aktorium, dramaturgu ir režisierium Piteriu Ustinovu. Šį mėnesį jis filmavo Vilniaus senamiestį, Trakų pilį, Rumšiškes, Druskininkus, Kauno rajono kolūkius ir Vilniaus universiteto biblioteką.

Straipsnis pavadintas „Vakaras su paradoksų karaliumi".

Gamtos dainius

Gamtos dainiumi vadinamas Lietuvos kino studijos režisierius ir operatorius Petras Abukevičius, kurio nufilmuoti paukščiai ir žvėrys apkeliavo beveik šimto pasaulio šalių televizijos ekranus.

Per du dešimtmečius P. Abukevičius sukūrė 30 spalvotų filmų apie Lietuvos gyvūniją ir gamtą. Pagarsėjęs jo filmas (13 serijų) „Meškutės Nidos nuotykiai".

P. Abukevičius pristatytas šių metų Lietuvos valstybinei premijai.

Prof. J. Lingio atminimui

Prof. Juozo Lingio atminimui bus įrengta Vilniuje memorialinė lenta prie namo, kuriame jis gyveno. Kultūros ministerijai pavesta įsteigti J. Lingio premiją, skiriamą vieną kartą per 5 metus choreografui už geriausio lietuvių liaudies šokio arba geriausios šokio kompozicijos sukūrimą.

Utenos kraštotyrininkai

Utenos kraštotyrininkai sutvirtino Narkūnų piliakalnio šlaitus, padarė naujus laiptus. Dabar rūpinasi šio piliakalnio propagavimu: renka istorines žinias, legendas, padavimus.

PAGERBTAS DR. V. DAMBRAVA

Šių metų birželio mėn. 13 dieną Venesuelos Lietuvių Bendruomenė pagerbė Centro Valdybos pirmininką dr. Vytautą Antaną Dambravą, birželio mėn. 10 dieną sulaukusį 65 metų amžiaus. Ta proga jo gerbėjai suruošė gražią vakarienę Tamanaco viešbutyje.

Sakoma, kad žmogaus atmintis yra ilga sau ir trumpa kitam. Kai tik kurį sutinkame, kuris mums turėtų būti dėkingas, tuojau tai atsimename. Tačiau dažnai mes galime sutikti tą, kuriam mes patys turėtume būti dėkingi, ir apie tai nepagalvojame. Nedėkingumas yra dalis žmogaus silpnumo, nes nesutiksim šaunaus žmogaus, kuris būtų nedėkingas.

Solenizantas yra reta lietuvių asmenybė. Ne vienas jau spėjo užmiršti, kaip dr. Vytautas Dambrava, dirbdamas JAV ambasadoje, lietuvius būriais kvietė ir vaišino. Jo rezidencija buvo virtusi savotiškais lietuvių namais ir jaunimo centru. Atsimenu ir šiandien, kaip jis Baltų kultūros savaitės proga, jaunimui leido šeimininkauti visoje jo rezidencijoje, kad jie turėtų smagų linksmavakarį. Jo didelėje rezidencijoje buvo surengtos kūčios ir Bernelių mišios, priimtas kardinolas Mindszenty; ten rengėme minėjimus ir susirinkimus. Ir ten nuolat vaišinomės. Ir dabar, būdamas mūsų Bendruomenės pirmininku, ne kartą lietuvius pas save kvietė. Pagal Vaižgantą jis pirmiausia mus mylėjo, pats kantriai ant savo pečių prieš kalną tempdamas sunkų Bendruomenės vežimą. Iš tikro, Bendruomenės darbe jis valgė už vieną, bėgo už du ir dirbo už tris! Ne, kartais gal už mus visus. O mes?

Mes, buv. Lietuvių Katalikų Misijos Tarybos pirmininko inž. Antano Šulco ir p. Elenos Gutauskienės paraginti, pagaliau nutarėme jį prisiminti ir savo kukliu žestu pagerbti ir padėkoti už išvarytą milžinišką darbo vagą ir už parodytą kiekvienam savo draugiškumą. Ir taip jo pasirinktąją Antaninių dieną jis galiausiai priėmė mūsų kvietimą drauge praleisti malonų vakarą. Susirinkome po atviru dangumi, tačiau greitai užpuolęs tropikų lietus mus suvarė į vidų ir taip, restorane, atšventėme jo sukaktuvinę šventę.

Inž. Antanas Šulcas įžanginiame žody pasveikino sukaktuvininką, Venesuelos lietuvių vardu dėkodamas už atliktą darbą.

Minėjime dalyvavo VLB Krašto Valdybos nariai, Lietuvių Katalikų Misijos Taryba pilname sąstate, o taip pat Kultūros Fondo, Caracas apylinkės, Maracay apylinkės ir Jaunimo Sąjungos atstovai bei artimi draugai. Buvo labai malonu tą vakarą sveikinusių tarpe matyti iš Maracay miesto specialiai atvykusi VLIKo atstovą Henriką Gavorską, kuris šia iškilminga proga perdavė solenizantui Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto sveikinimus ir linkėjimus, kuriuos galbūt geriausiai išreiškė rašytojas Česlovas Grincevičius, ta proga atsiuntęs jam savo naujai išleistą knygą „Vidudienio varpai" su sekančiu įrašu: „Mano mieliausiam Vytuliui, amžinai jaunam..."

Venesuelos lietuviai gali jaustis tikrai laimingi turėdami tokią stiprią asmenybę, savarankią mąstyme bei darbuose, drąsų ir nepriklausomą nuo mūsų laikų neigiamos ir apatiškos aplinkos. Kad šiandien Lietuva yra žinoma Venesueloje, kaip niekad praeityje, ir kad Lietuvos bylai reiškiamas nuoširdus prielankumas — tai jo nenuilstamo darbo dėka.

Linkime dr. Vytautui Dambravai geros sveikatos, ilgiausių metų ir taip negęstančios energijos ir jaunystės. Ačiū už puikų mūsų Bendruomenės reprezentavimą šiame krašte ir visame pasaulyje. Ačiū už drąsų rašytą žodį. Ačiū už meilę Dievui, Tėvynei ir mums, nedėkingiems ir tinkamai įvertinti nesugebantiems užuomaršoms.

Ilgų, sveikų, linksmų ir laimingų metų, gerbiamas solenizante!

Julius Vaisiūnas

Caracas, 1985 birželis

LITUANISTIKOS SEMINARAS

Dvyliktasis Lituanistikos seminaras įvyks 1985 rugpjūčio 4-18 Ohio valstijoje, JAV. Jis skiriamas vidurinį mokslą baigusiam, universitetinio lygio kursus lankyti pasirengusiam jaunimui, kuris laisvai kalba, rašo ir skaito lietuviškai. Ypač skatinami dalyvauti aukštąjį mokslą baigusieji, jaunesniosios kartos profesionalai, neseniai šeimas sukūrę išeivijos lietuviai.

Per pastaruosius vienuolika metų seminaruose pateikta daugiau 40 skirtingų kursų, įskaitant lietuvių kalbos pagrindus, kalbos kultūrą, kirčiavimą, fonologiją, rašybą, vertimų mokslą, lietuvių prozą, poeziją, literatūros semiotiką, kritiką, lietuvių mitologiją, proistorę, senosios Lietuvos valstybės istoriją, tautinį atgimimą, dvidešimtojo amžiaus Lietuvos politinę, ekonominę ir socialinę raidą, fizinę aplinką, lietuvių kultūros istoriją ir daug kitų.

Seminaruose dėsto 26 lektoriai, jų tarpe lingvistai, literatai, rašytojai, archeologai, istorikai, sociologai, ekologijos, ekonomikos bei politinių mokslų specialistai. Daugumas dėsto JAV bei Kanados aukštosiose mokyklose. Seminarams jie skiria laisvalaikį ir negauna jokio finansinio atlyginimo.

Dvyliktojo seminaro programa skirstoma į tris pagrindines sritis: lietuvių kalbą, literatūrą ir visuomeninius mokslus. Dalyviai rinksis iš 10 kursų ir privalės lankyti mažiausiai keturis, bent po vieną iš viršminėtų sričių.

Seminaro metu veiks biblioteka bei knygynas, kur bus galima įsigyti kursams vadovėlius ir kitų naudingų leidinių. Vakarais numatytos įvairios programos, bet daugiausia laiko bus skiriama studijoms.

Seminaras įvyks „Loyola of the Lakes" amerikiečių jėzuitų rekolekcijų namuose netoli Akrono miesto. Vieta yra nuošali, bet lengvai pasiekiama greitkeliais, autobusais ir oro keliais. Namai aprūpinti visais bendrabučio patogumais.

Seminaro mokestis yra 270 JAV dol. studijuojantiems, 310 JAV dol. dirbantiesiems. Tai įskaito maistą, patalynę, kai kurias mokymosi priemones ir registracijos mokestį. Dėl finansinių sunkumų negalį mokesčio užsimokėti, asmeniškai kreipiasi į stipendijų fondus.

Dalyviai renkasi sekmadienį, rugpjūčio 4 po pietų ir skirstosi rugpjūčio 18 prieš pietus.

Seminarui registruojamasi tik dviem savaitėm, pasiunčiant užpildytą anketą ir 30 JAV dol. registracijos mokestį Seminaro komisijai. Dalyvių skaičius ribojamas 35. Pirmenybė suteikiama tiems, kurių anketos pirma pasiekia Seminaro komisiją. Susidarius didesniam interesantų skaičiui, likusieji įrašomi į laukiančiųjų sąrašą, jeigu to pageidauja anketoje. Dalyviams pasiunčiamas priėmimo patvirtinimas ir „Seminaro vadovas", kuriame plačiau pranešama apie eigą, tvarką ir t.t.

Lituanistikos seminaras yra Illinois valstijoje inkorporuotas pelno nesiekiantis vienetas, veikiantis Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos ryšių centro apimtyje. Seminaro direktorių tarybą sudaro Rita Bureikaitė (PLJS Valdybos atstovė), Rima Janulevičiūtė (Pedagoginio lituanistikos instituto atstovė), Nijolė Kupstaitė (Seminaro kursantų rinkta atstovė), Violeta Kelertienė (Seminaro lektorių rinkta atstovė), Laima Sidrytė (Seminaro studentų rinkta atstovė), Regina Stančikaitė (PLJS Valdybos atstovė) ir Juozas Vaišnys, SJ (Seminaro lektorių rinktas atstovas). Ruošos darbus atlieka komisija, kuriai vadovauja Mindaugas Pleškys. Kiti nariai: Rita Dapkutė, Rūta Nainytė-Sušinskienė, Pranas Pranckevičius, Emilija ir Romas Sakadolskiai. Korespondenciniai nariai: Rasa Kaminskaitė-Avižienienė, Linas Rimkus ir Vaiva Vėbraitė.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS

Vladas Gilys perėmė Kalifornijos radijo klubo valdybos pirmininko pareigas. Jis daugelį metų dirbo klubo valdyboj, būdamas vienas iš programos direktorių.

Lietuviai pasaulyje

INŽ. A. RUDIS, JN.

Inž. Antanas Rudis, jn., dalyvavo septyniolikos ekonomistų ir pramonininkų priėmime, prez. Reaganui lankantis Indianos valstijoje.

Inž. A. Rudis, jn., yra Rockwell Engineering Comp. prezidentas, Lietuvių Prekybos rūmų viceprezidentas, Lietuvių Katalikų Labdarių draugijos direktorius.

DAIL. A. ELSKUS

Dail. Albinas Elskus, žymus lietuvis vitražistas, sukūrė vitražus naujai katalikų bažnyčiai, pastatytai amerikietės šventosios E.A. Seton garbei, Shrub Oak, N.Y.

ISTORIKAS PREL. P. JATULIS

Istorikas prel. Paulius Jatulis, suredagavęs ir išleidęs „Žemaičių kodekso" I tomą (Codex Mednicensis), renka medžiagą antrajam Vatikano archyvuose. Jis paruošė ir dr. Z. Ivinskio „Rinktinių raštų" II tomą, kuris jau spausdinamas Romoje.

JAUNOJO LAPINSKO REČITALIS

Birželio 30 d. Fine Arts rūmuose, Čikagoje, jaunasis smuikininkas Aras Lapinskas davė savo rečitalį. Pianinu akompanavo jo tėvas kompozitorius Darius Lapinskas.

Aras Lapinskas dar tėra tik trylikos m. amžiaus. Šiemet baigė Morgan Park akademijos 8 skyrius, o rudenį pradės lankyti tos pačios akademijos aukštesnę mokyklą.

MEDALIS A. GYLIENEI

Washingtono valstijoje kasmet skelbiama savaitė prisiminti ir pagerbti nacių aukas. Minėjimo metu pagerbiami ir žydus gelbėję asmenys. Jiems įteikiami specialūs medaliai. Šiais metais buvo įteikti keturi medaliai, kurių vienas skirtas Aleksandrai Gylienei. Ji karo metu Lietuvoje savo namuose buvo priglaudusi tris žydų šeimas. Medalis pavadintas sovietų nukankinto švedo diplomato R. Wellenbergo vardu, kuris Budapešte išgelbėjo apie 100 tūkstančių žydų, padėdamas jiems išvykti iš Vengrijos. Karo pabaigoje sovietai diplomatą suėmė ir išvežė į Rusiją, kur jis dingo be žinios.

PROF. DR. J. KAVALIŪNAITĖ

Prof. dr. Jolita Kavaliūnaitė, prancūzų kalbos ir literatūros dėstytoja Akrono universitete, Ohio, buvo nuvykusi į prancūzų istorijos kolonijų draugijos suvažiavimą skaityti paskaitos „Kolonistai ir jų vergai prancūzų Karibų jūros salų literatūroje".

DR. J. GAILIAUS LAIŠKAS

Plačiai skaitomas Romos dienraštis „Il Giornale d'Italia" paminėjo Lietuvos pavergimo sukaktį. Ją priminė laišku redakcijai Romoje gyvenantis lietuvis dr. Juozas Gailius.

PABALTIJIS ITALIJOS SPAUDOJE

„Puolimas prieš Pabaltijo kraštus", — tokia antrašte ilgą straipsnį paskelbė plačiausiai skaitomas Italijos katalikų dienraštis „Avvenire". Straipsnis iliustruotas dviem nuotraukom, vaizduojančiom du diktatorius — Staliną ir Hitlerį, kurie gėdingu slaptu savitarpio suokalbiu pasidalijo vadinamomis įtakos zonomis Šiaurės ir Rytų Europoje, tuo metu kai Vakarų demokratijos jau narsiai kovojo prieš nacių Vokietiją. Svarbiausios to suokalbio aukos, rašo italų katalikų dienraštis, buvo trys Pabaltijo valstybės — Lietuva, Latvija ir Estija. Hitleris davė laisvas rankas Stalinui pulti, užimti ir prisijungti Pabaltijo kraštus. Italų dienraštis suglaustai bet ryškiai ir vaizdžiai primena savo skaitytojams istorinius faktus, nulėmusius trijų laisvų ir nepriklausomų Pabaltijo kraštų tragišką likimą: nieku neparemtus sovietų kaltinimus Pabaltijo kraštams dėl jų tariamai nedraugiškos laikysenos Sovietų Sąjungos atžvilgiu, ultimatumus, kad Pabaltijo kraštai įsileistų sovietines įgulas, ir tuoj po to visišką Pabaltijo kraštų okupaciją, kuri sukėlė Vakaruose pasibjaurėjimą. Bet Pabaltijo kraštai iš Vakarų nesusilaukė pagalbos. Katalikų laikraštis toliau aprašo vadinamųjų liaudies rinkimų farsą Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, kurio metu Maskvos parinkti ir atsiųsti vadinamieji deputatai pasiprašė, kad Pabaltijo kraštai būtų prijungti prie Sovietų Sąjungos. Sekė pabaltiečių trėmimai, prasidėjo žiauri trijų kraštų sovietizacija. Pabaltijo tautos, rašo italų katalikų dienraštis, tris kartus buvo kankinamos, pirmosios sovietų okupacijos metais, vėliau įsibrovus naciams, karui pasibaigus sovietams vėl užplūdus Pabaltiją. Persekiojimai ir nutautinimo pastangos tebevyksta ir dabar, rašo baigdamas dienraštis Avvenire, bet narsios pabaltiečių tautos drąsiai gina savo tautinę tapatybę, savo etniniai-kultūrinį palikimą, savo kalbas, tai yra tos vertybes, kurios sudaro visos Europos brangų turtą. (K.L.)

Vladas Šlaitas

RAUDONOS ROŽĖS

Netikinti ir iškrypusi giminė
reikalauja ženklo,
bet jai nebus duota jokio ženklo,
nes reikia paimti save į šiurkščias
ašutines pirštines,
o ne sėdėti girtoj,
prirūkytoj aludėj ir laukti ženklo.

Galima pabėgti nuo karo,
bado,
ugnies
ir maro,
bet negalima niekur pabėgti nuo savo
šešėlio.
Ir raudonai skaisčios rožės nebėga
niekur
nuo saldžiais aromatais pakvipusio
rožių šešėlio.

LIETUVA IR LENKIJA

JŲ SANTYKIAI NUO SENIAUSIŲ LAIKŲ IKI 1939 M.

PAULIUS ŠLEŽAS

5

Mirus Kazimierui (1492) Lietuvos ponai tuojau sušaukė seimą ir savo didžiuoju kunigaikščiu išsirinko Aleksandrą. Jis buvo paskutinis Lietuvos valdovas, valdęs ją atskirai nuo Lenkijos. O lenkams patarė išsirinkti karaliumi jo brolį Joną Albrechtą, nes esą, tokia buvusi Kazimiero valia. Lenkai paklausė. Tuo būdu Lietuvos ryšys su Lenkija vėl nutrūko. Tačiau gresiąs iš Maskvos Lietuvai pavojus ir viltis gauti iš lenkų paramos vertė lietuvius su Lenkija vėl atnaujinti ryšius. Tų ryšių atnaujinimo ieškojo ir patys lenkai, kai jiems ėmė grėsti sunkus karas su totoriais. Lenkai, norėdami gauti paramos, pasiūlė lietuviams sutvarkyti santykius nauju susitarimu. Tam reikalui 1499 m. buvo sudarytas naujas aktas. Juo tebuvo patvirtinta Lietuvos ir Lenkijos sąjunga, ir, be to, lietuviai ir lenkai įsipareigojo vieni be kitų žinios nesirinkti valdovo. Vadinas, 1499 m. buvo padaryta dviejų visai savarankiškų valstybių sąjunga ir sutartis dėl valdovo rinkimų. O kai mirė Jonas Albrechtas ir lenkai išsirinko karaliumi Aleksandrą, tai Lietuva ir Lenkija vėl atsidūrė vieno valdovo rankose. Nuo to laiko abi valstybės ligi pat nepriklausomybės galo buvo valdomos vieno bendro valdovo.

Mirus Aleksandrui lietuviai didžiuoju kunigaikščiu, neatsiklausę lenkų, kaip tai buvo susitarta, išsirenka jo brolį Zigmantą. Lenkai, bijodami, kad nenutrūktų ryšys su Lietuva, lietuvių patariami, išsirenka jį ir savo karaliumi. Jo laikais Lietuvos santykiuose nieko nauja neįvyksta. Tik mūsų bajorai, stiprindami Lietuvos savarankiškumą, paruošia Lietuvos statutą, kurį už tam tikras nuolaidas patvirtina Zigmantas. Šis Lietuvos įstatymų rinkinys buvo taip sutvarkytas, kad rodė Lietuvą esant visiškai savarankišką valstybę. Apie bet kokį ryšį su Lenkija nebuvo nė žodžio pasakyta. Jis draudė dalyti urėdus bet kokiems svetimšaliams, t.y. ir lenkams.

Po Zigmanto mirties (1548) Lietuvos ir Lenkijos valdovu tampa jo vienintelis sūnus Zigmantas Augustas. Nuolat gresiąs Lietuvai pavojus iš Maskvos pusės verčia mūsų bajoriją ne tik nenutolti nuo Lenkijos, bet dar ieškoti su ja artimesnių santykių. Buvo ir kitokių veiksnių, kurie artino Lietuvą su Lenkija. Mūsų didikai, besigiminiuodami su lenkais, jau buvo gerokai aplenkėję. Negeriau buvo ir su mūsų vidutiniąja bajorija, kurią viliote viliojo plačios lenkų bajorų teisės ir laisvės. O lenkai trokšte troško įgyti teisių, kad galėtų įsikūrti Lietuvoje, ypač turtingoje Ukrainoje. Užtat, kai tik lietuviai kreipdavosi į lenkus paramos prieš Maskvą, tai jie tuojau siūlydavo sudaryti su jais uniją. Kai rusai vis smarkiau ėmė pulti Lietuvos žemes, unijos klausimas pasidarė dar aktualesnis. O čia lyg tyčia mūsų bajorija nebenorėjo kariauti, tikėdama, kad jai padės Lenkija, reikalavo sudaryti su ja uniją. 1563 m. Zigmantas pasikvietė į Lenkų seimą Varšuvoje ir Lietuvos atstovus derėtis dėl unijos. Kai prasidėjo derybos, lenkai reikalavo tik įvykdyti senesniųjų aktų nuostatus, o lietuviai su tuo nesutiko, įrodinėdami, kad senieji aktai jau nebegalioja, ir reikalavo derėtis iš naujo. Kilo karšti ginčai. Lietuviai ypač drąsiai ėmė kalbėti, kai buvo gauta žinių apie didelę pergalę prie Ulos. Jie reikalavo visiško Lietuvos savarankiškumo, sutikdami su lenkais turėti tik bendrą valdovą ir užsienio politiką. Nieku būdu nesutiko išsižadėti savo atskirų seimų; į bendruosius seimus jie sutiko atvažiuoti tik tada, jeigu Lietuvai būtų reikalinga. Bendrame seime jie reikalavo sau garbingų vietų, nes „Vilnius yra lygus Krokuvai, o Trakai — Poznanei". Karalių sutiko rinkti bendrai, bet prie pat Lietuvos Lenkijos sienos, ir reikalavo, kad karaliaus rinkikų — lietuvių ir lenkų — būtų po lygiai. Toks lietuvių savo teisių gynimas lenkams baisiai nepatiko ir jie siūlė Zigmantui Augustui savo nuožiūra ginčą išspręsti. Į tai atsakė lietuvių delegacijos pirmininkas Mykalojus Radvila Juodasis, pareikšdamas, jog karaliaus neturįs teisės spręsti jų likimo, ir dar pridėjo, jog jis pats greičiau leisiąs nudeginti savo ranką, negu pasirašysiąs savo kraštui skriaudą. Ir dar įspėjo lenkus, jeigu jie ruoštųsi užgrobti kai kurias Lietuvos žemes, tai lietuviai susidėsią ne tik su Maskva, bet ir su Lenkijai baisiais totoriais. Lenkų spiriamas Zigmantas Augustas atsisakė nuo savo paveldėjimo teisių Lietuvos sostui: jam mirus abi valstybės galėsiančios laisvai rinktis naują valdovą. Lenkai už tai jam padėkojo, o lietuviai pareiškė, jog tai tegalįs spręsti Lietuvos seimas, kurio jie tam reikalui įgaliojimų neturį.

Atkakliam lietuvių pasipriešinimui sukliudė Lietuvos bajorija, kuri, susirinkusi prie Vitebsko, užuot kariavusi, ėmė seimuot ir nutarė prašyti karalių, kad greičiau būtų padaryta unija: ji tikėjosi iš Lenkų gauti paramos prieš Maskvą. Bajorija drauge atsiuntė karaliui ir unijos sąlygas, kurios mažai tesiskyrė nuo lenkų reikalavimų. Dėl tokio bajorijos reikalavimo mūsų delegacija gavo nusileisti: atsisakė nuo atskirų didžiojo kunigaikščio pakeliamųjų ceremonijų Vilniuje, sutiko su bendrais pinigais ir net sutiko leisti lenkams įsigyti Lietuvoje dvarų. Bet nieku būdu nesutiko atsisakyti nuo atskirų savo seimų. Lietuviams nenusileidžiant kaip šis taip ir kiti klausimai nutarta atidėti spręsti specialiai unijos reikalui sušauktam seimui. Toks seimas susirinko tik 1569 m. Liubline. Prieš šį seimą Lietuvoje įvyko visa eilė atmainų. Pirmučiausia buvo patenkintas mūsų bajorijos noras — jos teisės sulyginta su lenkų bajorų teisėmis. Lietuva buvo galutinai padalyta į vaivadijas ir pavietus, o juose buvo įsteigti pačios bajorijos renkami teismai ir įkurti seimeliai, kuriuose turėjo būti renkami pavieto teisėjai, urėdai ir seimo atstovai. Tuo būdu mūsų, kaip ir lenkų, bajorija gavo teisę dalyvauti valstybės valdyme. Visos tos atmainos buvo patvirtintos antrosios Lietuvos Statuto laidos (1566).

Tomis atmainomis Lietuvoje buvo įvesta tokia pat vidaus santvarka, kokia buvo Lenkijoje, ir mūsų bajorija gavo tokias pat teises, kokias turėjo lenkų bajorija. Horodlės aktų numatyta programa buvo pagaliau įgyvendinta. Suvienodinimas valstybių santvarkų ir abiejų valstybių vadovaujamų sluoksnių teisių sulyginimas palengvino unijos reikalą, nes dvi vienodai organizuotos valstybės lengviau sujungti, negu visais atžvilgiais skirtingas. Mūsų bajorijos gavusios tokias pat laisves, kokias turėjo Lenkijos bajorai, noras susirišti su Lenkija unijos ryšiais sumažėjo. Tačiau pasiliko kaip buvęs Lietuvai Maskvos pavojus, nesibaigiąs su ja karas. Todėl mūsų bajorija, tikėdamasi iš Lenkų paramos ir dabar reikalavo išspręsti unijos klausimą.

Į Liublino seimą atvyko žymiausieji lietuvių politikai: Mykalojus Radvila Rudasis (Juodasis jau buvo miręs), Žemaičių seniūnas Jonas Jeronimas Katkevičius ir vicekancleris Eustachas Valavičius. Lietuviai tesutiko važiuoti į seimą tik tada, kai Zigmantas Augustas išdavė jiems raštą, garantuojantį, kad niekas jų neversiąs sudaryti jiems nepriimtinos unijos: jei nesusitarsią, galėsią laisvai, niekieno nekliudomi, išvažiuoti, ir kad be jų nieko nebūsią daroma ir nutariama. Tačiau Zigmantas Augustas, savo pažadų, net raštu užfiksuotų, neištesėjo — juos sulaužė.

(Bus daugiau)

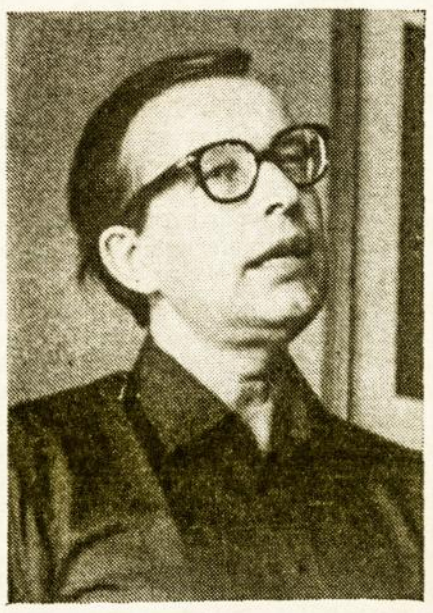

St. Lozoraitis

J. Barasaitė

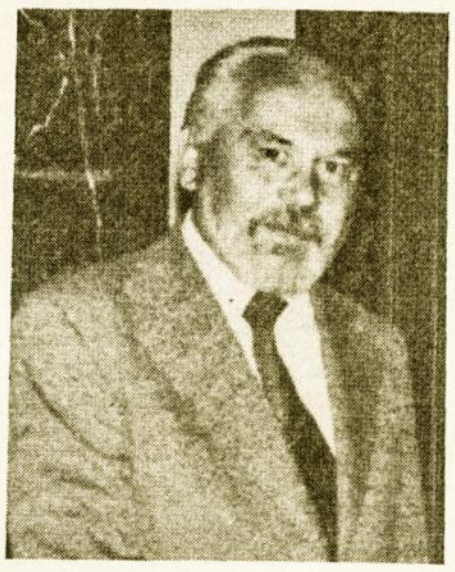

Kazys Bradūnas

V. Natkevičius, M.A.

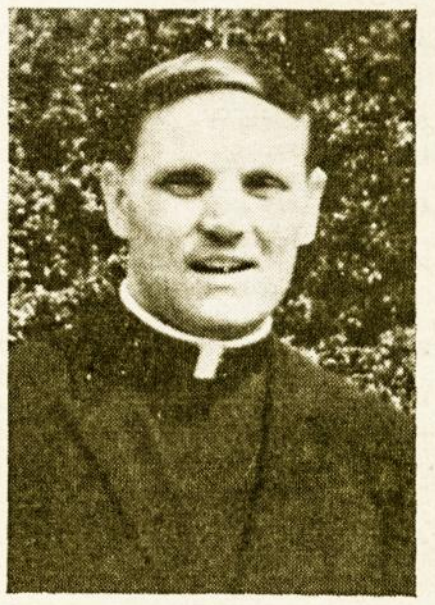

Kun. dr. V. Kazlauskas

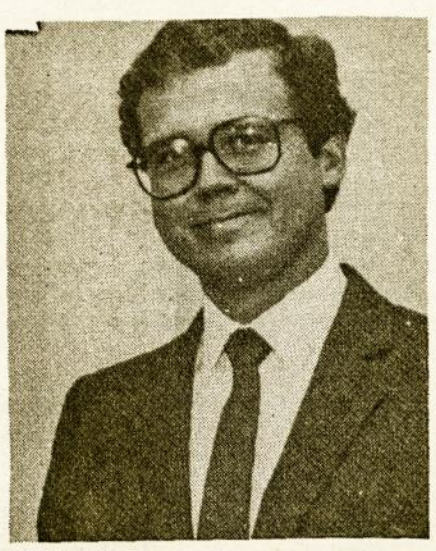

L. Kojelis

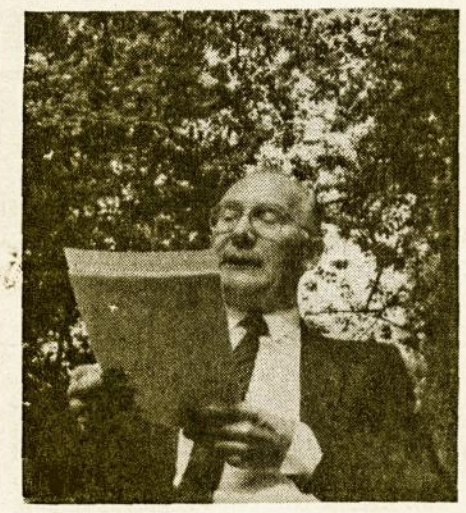

Kun. B. Liubinas

Dr. S. Girnius

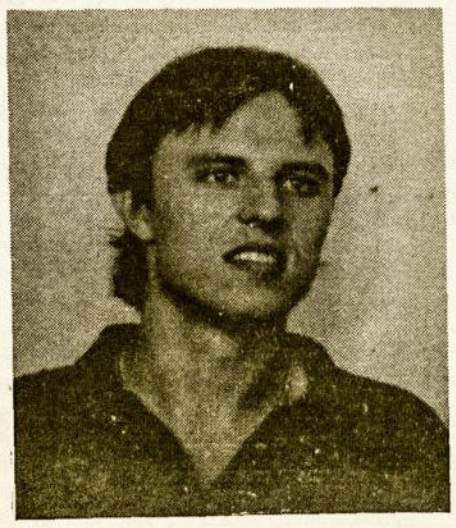

K. Ivinskis

UŽSIPRENUMERUOKITE VIENINTELĮ LAISVOJE EUROPOJE LIETUVIŠKĄ SAVAITRAŠTĮ „EUROPOS LIETUVĮ“

EUROPOS LIETUVIŠKŲJŲ STUDIJŲ SAVAITĖ 32

1985 m. rugpjūčio 11-18 dienomis
CENTRO PASTORALE „MONS. G. CARRARO“
LUNGADIGE ATTIRAGLIO 65
37124 VERONA, ITALIA

SEKMADIENIS (VIII. 11) 20.00 val.
ELSS atidarymas
Susipažinimas

PIRMADIENIS (VIII. 12) 10.00 val.
prof. dr. J. Zaranka (P. Am): „Platonas ir Jakštas kaip literatūros kritikai“

20.00 val.
dr. S. Šereika (V. Vok.): „Vyresnio amžiaus žmogaus miego problemos“

ANTRADIENIS (VIII. 13) 10.00 val.
kun. dr. V. Kazlauskas (Italija): „Ar esame vienų vieni? Išlaisvinimo teologija atranda savo kelią“

Vakare:
G. Verdi: „Aida“, operos vakaras ‚Arena di Verona‘

TREČIADIENIS (VIII. 14) 10.00 val.
dr. T. Remeikis (JAV): „Vokiečių okupacijos metai“

20.00 val.
V. Natkevičius, M.A. (V. Vok.): „Jonas Grinius literatūros kritikas ir dramaturgas“

KETVIRTADIENIS (VIII. 15) 10.00 val.
L. Kojelis (JAV): „Kokį politinį poveikį gali pasiekti tautinės mažumos?“

20.00 val.
E Bradūnaitė-Aglinskienė (JAV): „Tautiškumas lietuvių diasporoje etnografiniu požiūriu“

PENKTADIENIS (VIII. 16) 10.00 val.
dr. S. Girnius (V. Vok.): „Valančius ir jo metų Lietuva“

20.00 val.
Literatūros vakaras
Dalyvauja: Kazys Bradūnas, Česlovas Grincevičius, Saulius Kubilius ir kt.
Antano Baranausko 150 m. gimimo sukakties paminėjimas

ŠEŠTADIENIS (VIII. 17) 10.00 val.
St. Lozoraitis (Italija) „Lietuvos diplomatinė tarnyba sovietų okupacijos metais“

16.00 val.
prof. dr. R. Lampsatytė-Kollars (V. Vok.): „Jauni muzikos kūrėjai Lietuvoje“

20.00 val.
Tėvynės valandėlė — Koncertas
Dalyvauja: muzikai Raminta Lampsatytė-Kollars, Michael Kollars, Emil Klein ir kiti

SEKMADIENIS (VIII. 18) 9.00 val.
Iškilmingos mišios

10.00 val.
EL Studijų savaitės vertinimas ir uždarymas

(Pakeitimai galimi)

Moderatoriai: VINCAS BARTUSEVIČIUS, dr. KĘSTUTIS GIRNIUS, KĘSTUTIS IVINSKIS
Meninės programos vadovė: EGLĖ JUODVALKĖ
Techninė rengimo komisija: tėv. TASIUS EREMINAS, JŪRATĖ BARASAITĖ, RAIMONDA ŠREIFELDAITĖ
Studijų savaitės kapelionas: kun. BRONIUS LIUBINAS
Studijų savaitės metu bus rodomi Elenos Gaputytės ir kitų dailininkų darbai.

Muzikai: Emil Klein, Michael Kollars ir Raminta Lampsatytė-Kollars

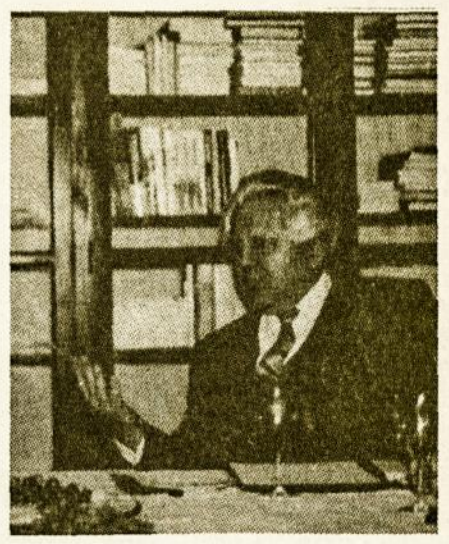

Dr. T. Remeikis

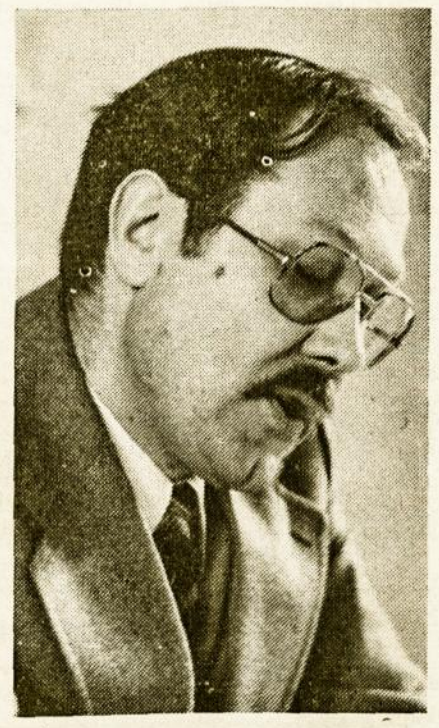

V. Bartusevičius

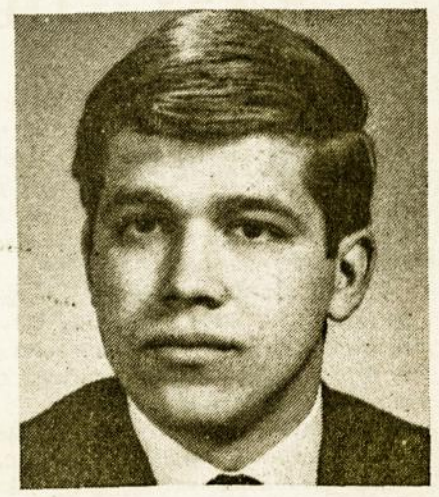

Dr. K. Girnius

E. Juodvalkė

I. KAPLANAS

VILKOLAKIS KRIZENA

Smurtas ir klasta —
į sostą bręsta.
Nesuksi — nenutuksi!
Po kraujo klanų,
po lavonų kalnų
numarintų, užkankintų, nužudytųjų
per kaimo kolūkinimą,
per žmogėdriškus valymus,
per paties vyr. vado ištikimųjų pakalikų
skalikų ravėjimus,
kai aršiausias Juozo varžovas
karštligiškai
taikėsi pasaulį užgrobti:
„Heute gehoert uns Deutschland,
und morgen die ganze Welt!" —
Juozas dėjosi taikos angelu,
žmonijos vilties prošvaiste,
nepalenkiamuoju teisingumo
gelbėtoju,
kad daug kas tuo tikėjo
ir į širdį dėjo.
Bet staiga — kas tai?
Stebuklai, burtai?
Du tarpusavio neapykantos prisiėdę
kraujačiulpiai, —
toks tokį pažino
ir į kūmus pavadino. —
Burkuoja, myluojasi — kone
įsimylėjėliai —
kažkokia lytinė-politinė kraujomaiša —
kelia į padanges tai,
ką dar vakar smaigė didžiausiais
prakeikimais.
Ranką rankon,
glaudžion talkon!
Sėbrais tapo
NKVD su Gestapu.
Taip Juozas palaimino ir paspartino
plėšikiškąją invaziją
ir pats savo ruožtu
juodošiškai smogė durklu į nugarą
nukryžiuotajai Lenkijai.
Taip Gangsterių Akc. B-vė
atnaujino senas rusiškai-prūsiškas
Rzeczpospolitos dalybas.
O kol svastikuotas ūsuotis triūsė
teriodamas Vakarus,
jo naujasis sąjungininkas
ištraukė iš užančio įslaptintą
sandėrio priedą
ir ištiesė letenas į išsiderėtą
grobimo sritį
— į tris baltiškus kraštus.
Išsikvietė iš kiekvieno po delegaciją,
kiekvieną priėmė skyrium.
Su rytietiškom ceremonijom.
Su begalinėmis liaupsėmis,
su mieliausiais pažadais.
Esą tvarkysitės kaip besitvarkę,
valdysitės kaip besivaldę,
viskas paliks po senovei,
tik jūsų pačių saugumui priimkite
mano įgulas.
Ir tuo pačiu metu ūsuotasis velnias-
gundytojas
nuskraidino į kiekvieną iš tų
trijų sostinių
po savo gauleiterį, gubernatorių-
provokatorių
paruošti dirvą tolimesnei klastai-smurtui,
uždėti visiems trims pakinktus-pančius,
kad be triukšmo, be garso pramoktų
šokinėti pagal Juozo botagą,
vykdyti kiekvieną jo užmojį.
Netrukus senas Užkaukazės šuleris
paruošė visokių melagingų
priekaištų
ir pradėjo šantažinių ultimatumų
žaidimą.
Sugrūdo į Lietuvą, Latviją, Estiją
dar daugiau savo kariaunos,
sodino ten į ministerių postus
vis daugiau savo pasalūnų.
Ir štai trys gubernatoriai ir jų ūsuotasis
dvarponis
nutarė, kad nebėra reikalo
pernelyg varžytis
ir paskelbė šuleriškus rinkimus į cirkinius
liaudies seimus.
Sudarė savo užsukamų žmogeliūkščių
sąrašus,
pakišo parašus.
Saugumas sumobilizuotas — suėmimai,
trėmimai.
Pliaukši stalininis botagas.
Veikia trikinkė!
Trys kone vienodos programos,
verstos iš rusiško teksto
su mažais pagražinimais,
paįvairinimais
lietuviškai, latviškai, estiškai.
Ir varu varo „Balsuokite!"
Rinkimai be pasirinkimo...
Ką suvarė, ko nesuvarė.
Bet jau skelbia tokias išdavas:
Dalyvavo rinkimuose daugiau negu tose
kraštuose būta žmonių!
Štai jau į atvežtiniais šūkiais papuoštus
rūmus
trijose sostinėse
renkasi naujai iškepti nežinia kieno
atstovai.
Vieni — lepšiai, dar kažko besitikį,
kiti — pusparsidavėliai,
treti — išdavikai per visą pilvą.
Susodina juos vienose gretose su
uniformuotais maskviškiais kariškiais
ir civiliai aprengtais saugumiečiais.
Kalbos pasisakymai iš anksto gauleiterių
gubernatorių,
užvizuoti-patvirtinti,
nutarimai iš tų pačių virtuvių.
Balsavimas — diriguotas rankom
mosavimas,
„Kas už?"
O svarbiausias nutarimas —
savo kraštui mirties sprendimas!
Ir jau parinktieji, užsuktieji kraštų
delegatai,
redo Maskvos Kremliuje trijų Pabaltijo
kraštų cirką paeiliui,
bet pagal vieną kurpalį.
Maldauja — kone atsiklaupę,
seka pasakas apie kiekvieno tų kraštų
išpuoselėtą svajonę
įsijungti į didžią ir glaudžią Sovietų
tautų šeimą.
Ir net viena lietuvė poetė
perskaitė tikrą himną Didžiam Stalinui
— Lietuvos vaduotojui,
o jai tą melagingą svaičiojimą
padiktavo Kaune paties Vado ir Mokytojo
prietelis, žemietis ir budelis!
Tad jau trikinkė įteisinta, ir dar
pasmarkėjo
Lietuvos, Latvijos, Estijos
kalvarijos —
kone metai iš eilės tos kančių kančios,
kol pagaliaus neatėjo baisiausia—
Supermasiniai vežimai sugrūdus į
ankštus galvijams vagonus.
Pagal kartu su būsimųjų sovietinių
respublikų žemėlapiais,
1939 metais suplanuotus sąrašus,
prasideda smakų akcija —
nuvalyti šviežiai susovietintą
žemę
nuo visų bent įtariamų ištikimybe
gimtajam kraštui.
Tačiau Juozo svastikuotas sąjungininkas
jau kitaip sugalvojo —
Puolė Maskvos imperiją.
Juozo kariauna paniškai bėgo
pakeliui žudydama lietuvius, kurie net
sukilo.
Įsiliepsnojo pasaulinis karas. Trečiasis
Reichas sugriuvo.
Pasiekus galutinės pergalės gaivališkai
kilusiai koalicijai,
Prasidėjo didžiuliai paradai. Juozas
savinosi milijonų
kritusiųjų nuopelnus
ir į jo rankas patekusias žemes. Vėl
atnaujino savo žmogėdriškas orgijas.
Kol pats negavo galo...
Dar pasaulis nematė tokio stabmeldiško
gedulo
su smilkalais, su kone dievišku
garbinimu,
su priverstinais minių raudojimais.
Padėjo jį į mauzoliejų. Nemažiau
už Leniną garbinamas.
Visur statulos. Miestai jo garbei
pervadinami.
Ir staiga dangus griuvo. Sudrebėjo žemė.
Jau atskleidžia jo nusikaltimus ir jo
gaujos piktadarybes.
Meta lauk iš mauzoliejų ir muziejų,
ištrina jo vardą iš vietovardžių.
Jo pasakiškos figūros
apokaliptinis užtemdymas.
Buvo Stalinas — nėra Stalino nei
pėdsako!
Bet palaipsniui kaip vilkolakis atsigauna,
kopia vėl į svaros ir įtaikingumo viršunes
per savo įpėdinius.
Bene galingenis negu kadais.
Ir šiandien čia teikėsi atsilankyti,
iš užukapių peržvelgti tą visą medžiagą
apie savo striuką-buką
meistrišką triuką.
Juk trikinkė po naujų kalvarijų
toliau velka
Maskvos jungą.
Ir ano pasaulio gyventojas,
pomirtinis tramdytojas
krizena vilkolakio kikenimu.

∴

PLB

EUROPOS KRAŠTŲ LIETUVIŲ BENDRUOMENIŲ IR JAUNIMO SĄJUNGŲ VALDYBŲ PIRMININKAMS IR NARIAMS

Maloniai kviečiu dalyvauti Europos kraštų Lietuvių Bendruomenių ir Jaunimo Sąjungų pirmininkų ir valdybų metiniame suvažiavime 1985 m. rugpjūčio 10-11 dienomis Vasario 16 gimnazijos patalpose, Lempertheim-Huettenfeld, Vakarų Vokietijoje.

Suvažiavimas prasidės šeštadienį, rugpjūčio 10 dieną, 10 val. ryte ir baigsis sekmadienį, rugpjūčio 11 dieną vidurdienį. Daugelis suvažiavimo dalyvių po to išvyks į Europos Lietuviškųjų Studijų Savaitę Veronoje, Italijoje.

Į suvažiavimą labai kviečiu atvykti visus pirmininkus, visus valdybų narius, o taip pat ir jūsų krašto PLB Seimo atstovus. PLB valdybai suvažiavime atstovaus pirmininko pavaduotojas dr. Tomas Remeikis, o PLJS valdybai — administracinių reikalų vedėjas Tadas Dabšys.

Suvažiavimą globos Vakarų Vokietijos LB krašto valdyba ir jos pirmininkas Juozas Sabas. Maistas ir nakvynė vienai parai kainuos tik 20 DM asmeniui.

Apie dalyvavimą (arba nedalyvavimą) prašau skubiai pranešti Vakarų Vokietijos LB krašto valdybos reikalų vedėjui šiuo adresu:

Herr J. Lukošius
Litauische Volksgemeinschaft
Romuva
6840 Lampertheim-Huettenfeld
telef. 06256-322

Pirmininkai prašomi paruošti savo pranešimus raštu, kad būtų galima juos padauginti ir panaudoti spaudoje.

Geriausios sėkmės Jūsų darbuose!

Vytautas Kamantas
Pirmininkas

DARBOTVARKĖ

10 val. ryto
1. Atidarymas
2. Prezidiumo sudarymas
3. PLB valdybos pranešimas — dr. Tomas Remeikis
4. PLJS valdybos pranešimas — Tadas Dabšys
5. Trumpi (5-7 min.) kraštų LB ir LJS pranešimai apie praėjusių metų veiklą ir ateinančių metų planus:
Austrija — I. Joerg-Naudžiūnaitė
Belgija — S. Baltus
Didž. Britanija — J. Alkis ir R. Juozelskis
Italija — prel. V. Mincevičius ir S. Kubilius
Olandija— M.G. van Spanje-Augustaitytė
Pranzūcija — Ž. Mikšys ir Bačkis, jr.
Švedija — V. Vilkėnas
Šveicarija — N. Prielaida
V. Vokietija — J. Sabas ir I. Bitautaitė
12:00 — 13:00 Pietų pertrauka
13:00 val.
6. Vasario 16 gimnazijos pranešimas — dir. A. Šmitas
7. Lituanistikos katedros pranešimas
8. Klausimai ir diskusijos visų pranešimų reikalais
9. Europos Lietuvių Dienos — V. Vokietijos LB atstovas
10. Parama Vasario 16 gimnazijos statybai — dir. A. Šmitas
11. VI Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongresas — T. Dabšys
12. PLB Seimo korespondencinio posėdžio šaukimas — dr. T. Remeikis
13. Europos lietuvių politinė veikla — N. Prielaida
19:00 val.
14. Išeivijos tautinė sąmonė ir Lietuva — dr. Tomo Remeikio paskaita
Diskusijos paskaitos tema
20:30 val.
Privatūs pokalbiai, pasivaišinimas, diskusijos

Rugpjūčio 11 d., sekmadienis

10 val. ryto
15. Lietuvių spaudos reikalai (ypač „Europos Lietuvio" ir „Pasaulio Lietuvio") — Jaras Alkis
16. Organizaciniai ryšiai tarp Europos kraštų ir PLB valdybos
17. Kiti reikalai
18. Klausimai ir sumanymai
19. Suvažiavimo išvados
20. Europos LB ir LJS pirmininkų ir valdybių suvažiavimas 1986 metais
12:00 val.
21. Uždarymas
12:00 — 13:00 Pietūs

Laimutis Švalkus

Akimirksnių posmai

Praeisiu aš ir mano kelio niekas
nežinos,
neliks nei ženklo, nei mažos žymės.
Ir niekas nežinos akimirksnių dienos,
kai jie ir užmaršty vien ilgesiu kalbės.

Tuo ilgesiu, kurį paslėpęs vis širdy
nešuos,
tuo ilgesiu gimtosios žemės ir namų,
kur dingus amžiams spinduliui
šviesos,
net ir kapuos būtų ramiau be svetimų.

(RUDENS VĖJUOSE. Išleido „Šaltinis", 1985.)

∴

RAŠYTOJŲ PAVERGIMAS LIETUVOJE

(ISTORINIAI BRUOŽAI)

Rašytojai, kaip ir visi kiti T. Sąjungos piliečiai, yra pavergti tiek fiziškai, tiek dvasiškai. TSRS ne valstybė tarnauja žmonėms, o atvirkščiai. Todėl rašytojai privalo rašyti tik tai, kas reikalinga valstybei. Rašytojo laisvė, net gyvybė priklauso nuo valdžios malonės.

Pirmasis Lietuvos rašytojų pavergimo periodas buvo 1940-1941 m. Jau tada į Sibiro platybes buvo ištremti rašytojai: A. Gricius, L. Sakalinis-Žukauskas, A. Steponaitis, V. Bičiūnas ir kiti.

Antrasis rašytojų pavergimo periodas, kuris tęsiasi iki mūsų dienų, prasidėjo rau donosioms ordoms 1944 m. vasarą vėl įsiveržus į Lietuvą. Tačiau sutelktinai ir atvirai rašytojai pradėti terorizuoti nuo Lietuvos rašytojų pirmojo suvažiavimo, kuris įvyko 1946 m. spalio 1-2 d. Vilniuje. Šis suvažiavimas buvo sušauktas apsvarstyti VKP/b CK nutarimui ir A. Ždanovo pranešimui dėl žurnalų „Zvezda" ir „Leningrad".

Suvažiavimo pradžioje buvo išklausytas K. Preikšo pranešimas, kuriame buvo puolami daugelis rašytojų. B. Sruoga buvo iškoneveiktas už knygą „Dievų miške" (kaip „visai netikusią") (žiūr. „Už tarybinę literatūrą", 1947 m., p. 23, toliau - UTLL), ir net už Nepriklausomybės metais išleistą eilėraščių „Rinktinę", kuri esanti „iš esmės ne kas kita, kaip buožinės buržuazinės Lietuvos garbinimas" (UTLL, p. 24). A. Miškiniui kliuvo už „Pergalėje" (1946 m., nr. 11) išspausdintą eilėraštį „Ruduo". Labai K. Preikšui nepatiko eilėraščio frazė, sakanti, kad „nurims Atlantas ir Pacifikas". Anot Preikšo, A. Miškinis yra „Smetonos ir jo režimo garbintojas bei tarybinės santvarkos šmeižikas" (UTLL, p. 25). J. Paukštelis buvo išvanotas už „Pergalėje" (1946 nr. 1) išspausdintą romano ištrauką „Praeitis", V. Mykolaitis-Putinas buvo išbartas už blaškymąsi „tarp dviejų aušrų", atseit, tarp buržuazinės ir tarybinės santvarkos.

Gavo pylos ir vadinamieji tyleniai, slapstęsi už vertimo darbų: S. Aglickas, V. Katilius, R. Mackonis, J. Petrulis ir kiti. O. J. Graičiūnas net buvo pavadintas „atsiprašant rašytoju" (UTLL, p. 29).

Iš tuometinių jaunųjų rašytojų labiausiai suniekintas E. Mieželaitis. Už 1946 m. išleistą eilėraščių rinkinį „Tėviškės vėjas" K. Preikšas pavadino E. Mieželaitį, kaip ir J. Graičiūną „atsiprašant poetu". Spaudoje, aprašant suvažiavimo eigą, K. Preikšo mesta E. Mieželaičiui frazė „atsiprašant poetas" buvo praleista, neminima. Šį E. Mieželaičio pažeminimą daugelis yra pamiršę, tačiau jo neužmiršo E. Mieželaitis „Nakties drugiuose" (1966 m., p. 5-6) ir kitose lyrinėse publicistikos knygose E. Mieželaitis vis dar aprauda tą K. Preikšo įžeidimą.

Smarkiai pulti ir kiti jaunieji rašytojai. E. Matuzevičius buvo dergiamas už eilėraštį „Baltija" („Literatūra ir menas", 1946 rugsėjo 1 d., nr. 6, p. 2), A. Vengris už eilėraštį „Kareivio sugrįžimas" („Lit. ir menas", 1946 m. rugsėjo 15 d., nr. 8. p. 3), Alf. Bieliauskas už apysaką „Naktis prieš ataką" („Jaunimo Gretos", nr. 6). Smarkiai buvo išplūstas K. Kubilinskas už pirmosios bolševikinės okupacijos metais paskelbtą satyrą „Eltesera".

Daug piktų žodžių kliuvo tuometiniam grožinės literatūros leidyklos direktoriui V. Drazdauskui už J. Basanavičiaus surinktų „Lietuviškų pasakų", P. Vaičiūno „Rinktinę", K. Borutos „Baltaragio malūno" ir kitų knygų išleidimą. Be to, suvažiavimo rezoliucijoje buvo neigiamai įvertinta S. Čiurlionienės poema „Skraidantys ežerai".

Po K. Preikšo pranešimo tą pačią ir kitą dieną kalbėjo rašytojai.

Jaudinanti, įsimintina buvo V. Mykolaičio-Putino kalba, pasakyta spalio 2 dieną. Iš tribūnos, specialiai atsigręžęs į suvažiavimo prezidiumą, jis taip pasakė: „Kaip jūs kovojate už savo idėjas, taip aš galiu kovoti. Kaip jūs sėdėjote kalėjimuose, taip ir aš galiu sėdėti". Paskui dar pridūrė: „Mano ir taip jau amžius nebeilgas". Šie Mykolaičio-Putino žodžiai spaudoje nebuvo paskelbti.

Labai arogantiškai, įžūliai suvažiavime elgėsi P. Cvirka. Spalio 2 d., kalbėdamas iš tribūnos, labai puolė už nerašymą šlubą rašytoją A. Kielą ir netgi taip pasakė: „Vaikšto, atsiprašant su lazda". Tiesa, kažkas iš prezidiumo replikavo P. Cvirkos adresu, už tuos žodžius net buvo subartas.

O dabar apie Lietuvos rašytojų gyvenimą po pirmojo jų suvažiavimo.

Sudėtingos buvo K. Kubilinsko ir A. Skinkio biografijos. Apie 1955 m. Lietuvos partizanai rotatoriais spausdintuose rašteliuose įspėdavo saugotis Kubilinsko ir Skinkio kaip saugumo agentų. Kiek tokie kaltinimai tikri, gali pasakyti KGB archyvai. Tačiau A. Skinkio naudai kalba toks faktas: partizanų laikraštyje „Aukštaičių kova" (per daugelį metų pavadinimą galėjau ir pamiršti — jis gali būti ir kitoks) buvo išspausdintas A. Skinkio eilėraštis (pavadinimo neprisimenu), kurio posmai buvo šešių eilučių. Paskutinysis toks: „Raudonieji Rytų kirminai" (apie 1948 m.). Kokiu slapyvardžiu A. Skinkys buvo pasirašęs, taip pat neprisimenu.

Daug nemalonumų okupantams sudarė simpatingasis rašytojas A. Vienuolis-Žukauskas. Būdamas Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos deputatu, vienoje sesijoje jis pasakė kalbą ir pareikalavo įvesti į rusų ir lenkų mokyklas kaip privalomą dalyką lietuvių kalbos pamokas.

Deputatų kalbos paprastai yra cenzūruojamos ir turi būti iš anksto aprobuotos. Bet A. Vienuolio-Žukausko atveju atsitiko taip. Kalbos tekstą rašytojas sąmoningai cenzoriui pateikė sesijos dieną prieš pat posėdžio pradžią, todėl cenzorius turėjo mažai laiko tekstą skaityti. Kalbos pradžia specialiai buvo paruošta taip, kad nekeltų įtarimo. Todėl cenzorius, truputį paskaitęs, pasitikėjo ir leido A. Vienuoliui-Žukauskui kalbą skaityti sesijoje. Reikia pasakyti, kad A. Vienuolio-Žukausko kalba padarė sprogusios bombos įspūdį. Okupanto tarnai sumišo, A. Vienuolio-Žukausko pasiūlymas buvo priimtas ir įsigaliojo kaip įstatymas.

1950 m. sausio 8 d. buvo rastas gatvėje nužudytas poetas K. Jakubėnas, nors ir būdamas kairuoliškos orientacijos, nepritarė okupantų siautėjimui Lietuvoje. Tai, matyt, kainavo jam gyvybę.

Paskutinė rašytojo auka ant Lietuvos laisvės aukuro yra M. Tamonio gyvybė. M. Tamonį suvažinėjo traukinys. Gal jis buvo saugumiečių pastumtas po traukiniu, o gal ir ne. Čia yra tikra štai kas: jei jo po traukiniu ir nepastūmė, tai vis tiek jį privarė iki tokios psichinės būsenos, kad pats puolė po traukiniu.

O kiek Lietuvos rašytojų prarado sveikatą Gulage! Tai — K. Boruta, A. Miškinis, V. Drazdauskas, K. Inčiūra, O. Lukauskaitė, R. Maskonis, A. Vengris ir kiti.

Teroras, šantažas, psichologinis apdorojimas Lietuvoje rašytojus lydi visą laiką. Jie plūstami spaudoje, jiems grasinama susirinkimuose ir posėdžiuose. K. Borutos knyga „Baltaragio malūnas" (1946 m. laida) ir A. Griciaus feljetonų rinkinys „Laiko dvasia" (1946 m.) buvo net išimti iš bibliotekų. V. Rimkevičius buvo baramas už romaną „Studentai" (1957 m.), R. Lankauskas už romaną „Tiltas į jūrą" („Pergalė", 1963 m., nr. 3), J. Mačiukevičius už romaną „Rojaus kampelis" (1971 m.), J. Mikelinskas už romaną „Už horizonto — laisvė" (1978 m.), J. Avyžius už romaną „Chameleono spalvos" (1979).

J. Aputis 1979 m. buvo pristatytas gauti respublikinei premijai už romaną „Sugrįžimas rudenėjančiais laukais". Tačiau jis premijos negavo, nes „Pergalėje" (1978 m., nr. 6) išspausdino okupantams nepatinkančią apysaką „Prieš lapų kritimą".

O kiek rašytojus privargina nuolatiniai kūrinių perdirbimai ir taisymai. Kelis kartus buvo perdirbinėjamas A. Vienuolio-Žukausko romanas „Puodžiūnkiemis", V. Petkevičiaus romanas „Apie duoną, meilę ir šautuvą" ir kitų rašytojų kūriniai.

Čia pateikta medžiaga nėra pilna, ji nedetalizuota, tačiau pakankama, kad būtų suprantamos sąlygos, kuriomis gyvena ir kuria rašytojai šalyje, kuri skelbiasi esanti pati demokratiškiausia visame pasaulyje.

A. Samanius

(Alma Mater, Nr. 4, Vilnius)

Aktyviosios priemonės

„Counterpoint" yra periodinis leidinėlis, redaguojamas dviejų buvusių KGB pareigūnų — S. Levchenkos ir P. Deriabino. Balandžio numeryje jie supažindina skaitytojus su tipiškai sovietiniu politinio „karo" vedimo būdu, vadinamu „aktyviosiomis priemonėmis" (aktivnyje mieroprijatija).

„Aktyviosios priemonės" yra daug platesnė sąvoka, negu propaganda. Jas turbūt tiksliausiai galima vadinti psichologiniu karu, taikomu slaptai paveikti valdžias, tautas ir įvykius, kad jų veiksmai atneštų naudos Sovietų Sąjungai. Viskas pagrįsta apgavyste, kuri gali susidėti iš informacijos iškraipymo, klaidingų faktų, suklastotų dokumentų. Kadangi tikslas yra remti sovietų režimo politiką, savaime suprantama, kad visi tam reikiami žingsniai yra patvirtinami politbiure ir sudaro svarbią jo užsienio politikos plano dalį. Pačių planų vykdymas yra Visasąjunginės Kompartijos Centro Komiteto (per jo Tarptautinį ir Tarptautinės Informacijos skyrius) ir KGB rankose. Didelę dalį darbo atlieka Pirmojo KGB Direktoriato agentai su sovietų diplomatų, vietinių komunistų ir „priekinių" organizacijų pagalba.

Vartojami keli pagrindiniai būdai, pritaikant juos prie sąlygų ir progų:

politinis poveikis — per asmeniškus ryšius, korespondenciją, agentus ir t.t. stengiamasi perduoti sovietų mintis, neskelbiant jų šaltinio ar interesų;

apgavystė — stropiai suderinta akcija tikslu suklaidinti priešo žvalgybą ir saugumo organus;

dezinformacija — tiekimas klaidinančių žinių, naudojant įvairią techniką, gandus, melus ir visokius iškraipymus;

klastojimas — dokumentų, fotografijų, magnetofono juostelių ir t.t., juos viešai skelbiant ar slaptai naudojant;

spaudos straipsniai — su užsieniečio parašu ar anoniminiai cituojami Sov. Sąjungoje kaip užsienio pritarimo ženklas;

slaptos radijo stotys — remiančios sovietų užsienio politiką, neskelbiant jų finansavimo šaltinių;

draugystės ir kitos „priekinės" organizacijos — sovietų Tarptautinio skyriaus manipuliuojamos, pabrėžiant jų „savistovumą".

Tokių organizacijų veikimą aprašo Blake Baker straipsnyje „Kai raudonoji meška šypsosi" (Daily Telegraph, balandžio 22-23 d.). Primindamas, kad naujojo Rusijos vado Gorbačiovo civilizuota išorė leido politikams Anglijoje, Vokietijoje ir JAV-se apie jį palankiai atsiliepti, jis įspėja, kad tų organizacijų atrodantis prieinamumas gali padėti jų slaptai veiklai.

Lordas Home, buvęs D. Britanijos min. pirmininkas, 1971 m. išmetė iš Anglijos 105 KGB agentus. Neseniai Lordų Rūmuose jis pravedė debatus mandagiai apibūdinta tema, kad „Sovietų tęsiamas kitų kraštų ekonominių ir socialinių problemų išnaudojimas ir kišimasis į kitų kraštų vidaus reikalus" kliudo Vakarams pagerinti su jais santykius. Britanijoje tokio kišimosi aiškus pavyzdys buvo angliakasių streikas.

To kišimosi lieptu buvo Pasaulio Profesinių Sąjungų Federacija, įkurta Londone 1945 m., bet po kelių metų perkelta į Prahą, nes dauguma Vakarų profsąjungų, protestuodamos dėl sovietų dominavimo, 1949 metais iš jos išstojo. PPSF padovanojo Scargillo britų angliakasių unijai 500.000 svarų ir apie tiek pat vertės maisto. Britų angliakasiai ir jų vadai buvo kviečiami lankytis Rusijoj, Čekoslovakijoj, Budapešte ir Sofijoj. Materialinė ir finansinė parama atėjo ir iš kitų komunistų vadovaujamų organizacijų. Net ir Afganistanas atsiuntė 10 tonų razinų.

Kiti sambūriai sovietų įtakos plėtimui yra: Britų-Sovietų Draugystės Sąjunga, Britų-Rytų Vokietijos Bičiulystės Draugija, Britų-Vietnamo draugija, Afganistano Draugija ir kitos. Tai tikras darbštus skruzdėlynas.

Daugiau užmaskuotos organizacijos dažnai dengiasi laisvinimo ir taikos vardais. Viena iš tokių svarbiausia — Pasaulio Taikos Taryba (World Peace Council). Ji buvo įkurta Vienoje 1948 m., o dabar, austrams paprašius išsikraustyti, turi savo štabą Helsinkyje ir gauna iš Sov. Sąjungos apie 50 milijonų svarų metams. Jos viena atžala, Tarptautinis Taikos Institutas, tebėra Vienoje. Jos pirmininkas Romeš Chandra ir Rusijos atstovas Taisov norėjo dalyvauti Britų Branduolinio Nusiginklavimo Sąjūdžio (CND) renginiuose Londone, bet negavo britų valdžios leidimo.

Pasaulio Taikos Tarybos ryšiai su D. Britanija palaikomi per vietinę Britų Taikos Asamblėją (British Peace Assembly). Atidžiau pažiūrėjus į jos pareigūnų sąstatą, tuoj galima pastebėti, kad tos pačios veikėjų pavardės kartojasi visoje eilėje komunistinių komitetų ir kairiųjų socialistų aktyvistų gretose.

Viena iš naujesnių organizacijų yra „Generolai už taiką ir nusiginklavimą". Ji buvo įkurta ir dabar vadovaujama prof. G. Kade, kuris yra vokiečių atstovas Pasaulio Taikos Taryboje ir Vienos Taikos Institute ir turi biurą Berlyne. Britus atstovauja ir „už taiką kovoja" atsargos generolas Michael Horbottle.

Prosovietinė veikla tęsiama. Į XII Pasaulio Jaunimo Festivalį Maskvoje (nuo liepos 27 iki rugpjūčio 3 d.) kviečiamos delegacijos iš daugelio kraštų. Norėta šį festivalį surengti šalyje, kuri nepriklauso komunistiniam blokui, bet nepavyko.

Visokios priemonės naudojamos marksizmo plėtimui. Virgilijus bijojo graikų net su dovanomis ateinančių („Timeo Danaos et dona ferentes"). Reikia saugotis ir besišypsančio raudonojo lokio.

REIKALAUJA IŠLAISVINTI SACHAROVĄ

Europos Taryba Hamburge, V. Vokietijoje, įvykusio posėdžio metu formaliai kreipėsi į Sovietų Sąjungos vyriausybę, reikalaudama, kad ji nedelsiant išlaisvintų Nobelio Taikos premijos laureatą akademiką Sacharovą ir jo žmoną Jeleną Bonner. Tuo klausimu priimtoje rezoliucijoje pažymima, kad Sacharovo ištrėmimas, jo prievartinis tariamas gydymas ir jo bei jo žmonos izoliavimas nuo pasaulio grubiai pažeidžia Jungtinių Tautų žmogaus teisių deklaracijos nuostatus ir sovietų pasirašytuosius Helsinkio susitarimus. (AFP)

PILSUDSKIO KOVA SU VOLDEMARU

Maršalo Pilsudskio charakteristikos apipavidalinimui dera pasižiūrėti, kaip jis kovėsi diplomatinėje arenoje. Apie tai rašo buvęs ilgametis Vokiečių Užsienių Reikalų Ministerijos vertėjas-šefas dr. Paul Schmidt savo atsiminimų knygoje „Statistas diplomatinėje scenoje 1923-45 m.".

Jis su maža pašaipa prisimena:

— Kiek pakaitos atnešė 1927 m. gruodžio lenkų-lietuvių konfliktas į šiaip jau monotoniškus tarybos debatus. Abu kraštai vienas kitą apkaltino sudarą pavojų taikai, abu grasė mobilizacijomis arba buvo jau mobilizuoti. Kiekvienu momentu galėjo kilti konfliktas, į kurį galėjo būti įveltos didžiosios valstybės Rusija ir Prancūzija. Visai natūralu, kad tuo atveju ir Vokietija, kaip betarpis besiginčijančių kaimynas, galėjo būti į konfliktą įtraukta.

Maršalas Pilsudskis asmeniškai atvyko į Ženevą, į Tautų Sąjungos Tarybos posėdį. Savo oponentą, Lietuvos Min. Pirmininką Voldemarą, jis dar prieš kelionę oficialioje spaudoje pavadino „pamišėliu ir silpnapročiu". Voldemaras vėliau debatuose atsikirto, pavadindamas lenkus „melagiais ir veidmainiais". Tokia šiurkšti kalba Tautų Sąjungoje, kuri tada šių dienų „paraitotų rankovių" UNO-debatų tarp Rusijos ir Amerikos nepažino, buvo pusėtinai sensacinga. Kad rytuose kiek šiurkštesnis tonas vyravo patyrėme mes, jaunesnieji vokiečių delegacijos nariai, įspūdingu būdu preliminariniuose pokalbiuose, kuriuos Užsienių Reikalų Ministerijos rytų skyriaus narys karts nuo karto vedė su Voldemaru.

Dabar priešpriešiais sėdėjo Voldemaras ir Pilsudskis, „pamišėlis" ir „veidmainis", gruodžio 10 slaptame Tautų Sąjungos Tarybos posėdyje Ženevoje. Kadangi iš anksto nemalonių įvykių buvo laukiama, be pačių delegatų, vertėjų ir Tautų Sąjungos generalinio sekretoriaus, niekas kitas posėdžiuose negalėjo dalyvauti. Būgštavimai, pasirodo, buvo pagrįsti.

Kai Voldemaras vėl savo profesorinę kalbą pradėjo, kuri, kaip Chamberlain kartą pastebėjo, beveik visuomet prasidėdavo „pasaulio sukūrimu ir pirmaisiais lietuviais rojuje" ir trukdavo daugiau dviejų valandų, tarybos nariams snūduriuojant, Pilsudskis po pirmų sakinių kalbą nutraukė.

Mažas lenkų maršalas su didele galva, pasišiaušusiais plaukais, dideliais antakiais, pabalusio veido, dygiai į Voldemarą nukreiptomis akimis, delnu trenkė į stalą ir, vandens grafinui sudrebėjus, suriko: „Aš savo ilgą kelionę iš Varšuvos į Ženevą ne tam atlikau, kad klausyčiau jūsų ilgų kalbų, pone Voldemarai"!

„Mais voyons, Monsieur le Marechal" (Bet malonėkite, pone maršale), įsiterpė raminančiai pirmininkaujantis Briandas, kai jis nuo Pilsudskio rankos smūgio išsigandęs pašoko kaip ir kiti tarybos nariai, kurie, prisiminę ankstyvesnes Voldemaro kalbas, buvo pasirengę valandėlę nusnūsti „Tokiu būdu mes taryboje negalime vesti derybų", priminė Briandas lenkų maršalui. Šis gi nesileido taip lengvai nuraminamas, nors savo toną keliais laipsniais sulėtino. „Nelaikykite ilgų kalbų, pone Voldemare", kreipėsi jis vėl į lietuvį, „aš noriu iš jūsų išgirsti, ar jūs karo, ar taikos norite"!

Su atkaklumu Voldemaras vėl pradėjo savo kalbą apie „rojų ir pirmuosius lietuvius", tačiau susigriebęs šalutiniu sakiniu pareiškė, jog jis visuomet sakęs, kad jokio karo su lenkais nenoris.

„Taigi norite taikos", šaukė Pilsudskis pilnu balsu per stalą, kai Briandas maldaudamas pakėlė abi rankas ir maršalą ramino, linksmomis akimis mirkčiodamas.

„To man pakanka", tarė maršalas trumpai ir kariškai, „aš išgirdau, kad jūs norite taikos, kelionė į Ženevą apsimokėjo! Aš leisiu visose Lenkijos bažnyčiose atlikyti Te deum".

Po to jis kreipėsi į Briandą: „Visomis kitomis kvailybėmis gali užsiimti mano užsienių reikalų ministeris". Pakilo ir didžiuliais ulonų generolo žingsniais (su žvangančiais pentinais) paliko salę. Jo Užsienių reikalų ministras Zaleski, kurio apvalus veidas po gelsvais plaukais, Voldemarui smarkiai puolant, paliko vienodai mieguistas, bet dabar paraudo ligi plaukų šaknų, dalinai dėl tų „kvailybių", kurias sutvarkyti buvo jo kompetencija, dalinai ir dėl netaktiško savo tautos karžygio elgesio.

Tokiu Pilsudskio pasielgimu diplomatai buvo nustebinti ir Briandas šypsodamasis uždarė posėdį.

Ir per sekančius Tarybos narių pusryčius Pilsudskis elgėsi kaip lydeka karpių tvenkinyje. Po pusryčių jis prisėdo prie Stresemano kavos išgerti. „Puikūs buvo vokiečių kariai", tarė jis vokiškai taip garsiai, kad skambėjo visa salė, ir tėškė Stresemanui draugiškai, bet šiurkščiai per kelį. Tada jis pradėjo ilgesnį pasikalbėjimą apie savo nelaisvę Magdeburge, patyrimus Vokietijoje ir nuolat kartojo stebėjimąsi vokiečių daliniais. Stresemanas slinko šen ir ten ir pokalbiui bandė duoti diplomatinę kryptį, ir tai neramiai jam galų gale pavyko. Chamberlainas kitame salės gale viską girdėjo ir suprato, nes jis vokiškai gerai mokėjo. Ši tema jam buvo labai kokti, nes apie vokiečių dalinius jis nenorėjo nieko girdėti.

Briandas pamojo man: „Apie ką jiedu kalbasi?". Aš išverčiau, ir jis pratrūko juokais: „Dabar aš suprantu, kodėl Chamberlainas taip susirūpinęs per monoklį žiūri". Briandas supranta juoką ir vėliau kartą Taryboje, svarstant vokiečių-lenkų ginčą, Stresemanui sakė: „Aptarkite šį reikalą su ponu Pilsudskiu, jūs su juo taip gerai sutariate." **Tur.**

ŠNIPŲ ŠEIMA

Neseniai JAV-ose buvo atskleista špionažo afera, kuri gali turėti rimtas pasekmes Amerikos povandeniniam laivynui bei šalies gynybai. Gegužės mėnesio 19-tą dieną netoli Vašingtono esančiame Merilendo priemiestyje, bandant perduoti slaptus karinius dokumentus tarybinei žvalgybai, buvo suimtas buvęs povandeninio laivo karininkas Džonas Vokeris. Vėliau išaiškėjo, kad jo sūnus Michaelis ir vyresnysis brolis Artūras Vokeris, abu irgi susiję su JAV-jų povandeniniu laivynu, taip pat padėjo Džonui Vokeriui rinkti slaptą karinę medžiagą, kurią pastarasis trylikos metų laikotarpyje už pinigus perduodavo Tarybų Sąjungai. Atskleisti šią aferą padėjo išsiskyrusi Vokerio žmona Barbara. Ji, matyt, jau seniai žinojo apie savo vyro dvigubą gyvenimą, nes Federalinio Tyrimų Biuro (FBI) agentui ji papasakojo, kad jau septintojo dešimtmečio pabaigoje ji pastebėjo vyro pasikeitusią elgseną. Jis dažnai važinėdavęs į Vašingtoną ir vienos tokios kelionės metu ji pati mačiusi, kaip jos vyras po medžiu padėjęs popierinį maišelį, kuriame, kaip ji maniusi, buvusi slapta informacija. Pasak jos, vieną kartą jos vyras grįžęs iš Vašingtono su 35.000 dolerių rankose. Barbara papasakojo apie tai tik praėjusių metų pabaigoje, nuo to laiko FBI agentai pradėjo sekti kiekvieną Vokerio žingsnį. Pagaliau gegužės 19-tą dieną jų sekimas davė laukiamų rezultatų. Tą dieną, apie vidudienį, Vokeris sukrovė kelis lagaminus į savo Ševroletą ir nuvažiavo Vašingtono link. Ketvirtą valandą popiet jis privažiavo Potomako priemiestį, kur, kaip praneša FBI, jis pradėjo važinėti ratais, karts nuo karto sustodamas, lyg norėdamas pasitikrinti ar nėra sekamas. Taip jis manevravo apie keturias valandas, kol privažiavo netoli Merilendo esančią nedidelę, apsnūdusią kaimo tipo vietovę — Pulsvilą (Poolesville). Čia po medžiu jis padėjo rudą popierinį maišelį. Tris valandas jis važinėjo aplink tą vietą ratu, tarsi laukdamas, kol kas tą maišelį paims, bet taip ir nesulaukė. Kiek neužilgus, jam atvažiavus į netoliese esantį viešbutį-restoraną nakvynei, ten jo jau laukė FBI agentai. Pasipriešinimo FBI tarnautojams metu jis išmetė užklijuotą voką. Jį atplėšus, jame buvo rastas žemėlapis su pažymėtomis susitikimo vietomis Vašingtono rajone, KGB agento iš Vašingtono nurodymai kaip reikia perduoti slaptą medžiagą ir išvengti sekimo bei trijų puslapių laiškas adresuotas kreipiniu „mielas bičiuli", kuriame buvo aprašyta kitų agentų, užkoduotų raidėmis ‚S', ‚K', ‚D' veikla.

Padėtame po medžiu rudame popieriniame maišelyje FBI tarnautojai rado 129-is karinius dokumentus, matomai, perduotus iš lėktuvnešio „Nimitc". FBI nepavyko nusikaltimo vietoje pagauti tarybinį agentą, bet jų dėmesį patraukė vienas įtartinas sutapimas: tą pačią popietę Merilendo apylinkėje, važiuojant automobiliu, buvo pastebėtas tarybinis diplomatas Aleksejus Tkačenka; po penkių dienų Tkačenka staiga išvyko iš JAV-jų.

Neužilgus FBI padarė kratą Vokerio namuose ir rado jo sūnaus Michaelio, tarnaujančio „Nimitco" lėktuvnešyje, laiškus, iš kurių turinio paaiškėjo, kad jis buvo raide ‚S' užkoduotas agentas. ‚Nimitcas', kalbamu laikotarpiu išmetęs inkarą, stovėjo prie Izraelio krantų ir kai JAV-jų karinio jūrų laivyno pareigūnai padarę kratą Michaelio Vokerio kajutėje atrado 15-ka svarų slaptos karinės medžiagos, jie nedelsiant jį suėmė ir išsiuntė į Vašingtoną.

Kiti Džono Vokerio (tėvo) bute rasti dokumentai padėjo nustatyti ir agento ‚K' tapatybę. Pasirodo, kad tai buvo irgi povandeniniame laivyne tarnavęs vyresnysis Džono brolis Artūras Vokeris. Jis prisipažino nuo 1980 metų rugsėjo mėnesio teikęs savo broliui Džonui slaptą informaciją, o taip pat, kad kartą iš jo gavęs 12,000-čių dolerių.

Šioje špionažo aferoje yra įveltas ir dar vienas buvęs povandeninių laivų specialistas, užkoduotas raide ‚D'. FBI jau susekė jo pėdsakus Kalifornijoje, bet kadangi jis yra tik įtariamas, todėl FBI atsisakė paskelbti jo pavardę.

Dabar JAV-jų karinio jūrų laivyno specialistai tiria kokią žalą šis agentų ratas galėjo padaryti šalies saugumui ir jos karinei galiai. Bet apie tai mes papasakosime kitą kartą.

Visgirda

Pabaltiečiai Švedijoje

Vienas iš plačiausiai skaitomų Švedijos laikraščių „Svenska Dagbladet" atspausdino ilgą straipsnį apie Švedijoj gyvenančius pabaltiečius ir jų veiklą. Kaip ir kituose kraštuose, taip ir Švedijoje, pats svarbiausias pabaltiečių uždavinys yra kelti viešumon dabartinę neteisėtą Pabaltijo kraštų padėtį, tuose kraštuose vykdomus tautų ir pagrindinių žmogaus teisių pažeidimus, iškelti lietuvių, latvių ir estų laisvės siekius. Švedijoje gyvena apie 36 tūkstančiai pabaltiečių, kurių daugumą sudaro estai — jų yra apie 32 tūkstančiai, latvių yra daugiau kaip trys tūkstančiai, o lietuvių tik apie šimtą. Visi pabaltiečiai čia yra gerai susiorganizavę, išlaikę savo tapatybę ir tautinę sąmonę, nors ir yra įsijungę į Švedijos visuomeninį gyvenimą. Švedijoje veikia apie 50 įvairių pabaltiečių kultūrinių bei politinių organizacijų, kurių nemaža dalis gauna Švedijos vyriausybės finansinę paramą. Pačios svarbiausios pabaltiečių organizacijos Švedijoje yra estų tautinis komitetas ir latvių informacijos centras, kuris renka ir skelbia dokumentinę medžiagą apie Pabaltijo kraštus. Estai turi pradinę mokyklą Stokholme ir gimnaziją Goeteborge, kurias lanko apie 170 mokinių. Veikia dar pagalbinės mokyklos, taip pat estų bažnyčios, bibliotekos, archyvai, muzikos ir dainų ansambliai. Pabaltiečių veikla Švedijoje, rašo „Svenska Dagbladet" yra rakštis sovietams, kurie stengiasi infiltruotis į pabaltiečių organizacijas ir jas suskaldyti. Laikraštis atkreipia dėmesį, kad nemažai sovietų diplomatų buvo išsiųsta iš Švedijos dėl to, kad jie slaptai rinko žinias apie pabaltiečių veiklą. Šnipų veiklą sutrukdė švedų saugumas su pabaltiečių pagalba. Pabaltiečių veiklą Švedijoje skatina ir gyvina geografinis artumas su jų tėvynėmis.

NAUJOS KNYGOS

VAIKAI GINTARO RŪMUOSE, Algirdas Landsbergis. Trijų veiksmų drama. Išleido Ateities Literatūros Fondas Chicagoje. 76 psl. 7 dol. Kiet. v.

VIDUDIENIO VARPAI, Česlovas Grincevičius. Pasakojimai ir pasakos. Išleido lietuviškos knygos klubas Chicagoje. 119 psl. 6 dol.

Antanas Škėma, RAŠTAI, III tomas. Išleido Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas, Čikaga, 1985 m. 510 p. knyga įrišta į kietus viršelius. Kaina nepažymėta. Turinyje: gabaus poeto, rašytojo ir dramaturgo kūryba, po ankstyvos mirties redaguota L. Mockūno. Tai proza, dramų fragmentai, poezija, satyra ir humoras, labai įdomi autobiografija, fotografijos.

Antanas Rubšys, RAKTAS Į SENĄJĮ TESTAMENTĄ. III dalis — Tiltai ar sienos? Leidėjas — „Krikščionis gyvenime". Kalbą tikrino Petras Balčiūnas, įrašus piešė Paulius Jurkus, žemėlapius paruošė S. A. Romano, meniškai apipavidalino sesuo Onutė Mikailaitė, spausdino N. Pr. Marijos seserys. Putnam 1985 m. 525 psl. Kaina — 10 dol.

Balio Pavabalio MILŽINAI IR SLIBINAI, satyriniai eilėraščiai, išleido „Darbininkas", 1984 m. New Yorke, 80 psl.

Antanas Rubšys, ŠV. RAŠTO VERTIMAI. Atspausdas iš LKM akademijos „Metraščio" VI t. 415-426 psl. Roma. 1985 m

Antanas Rubšys, ISTORINIS JĖZAUS IR TIKĖJIMO KRISTUS. Atspaudas iš LKM akademijos „Suvažiavimo darbų" X t. 77-104 psl. Roma. 1984 m.

Antanas Rubšys, RAIDĖ UŽMUŠA, DVASIA GAIVINA. Straipsnių rinkinys. Leidėjas — „Krikščionis gyvenime". Putnam. 1984. 85 psl.

Julija Švabaitė, STIKLINIAI RAMENTAI, premijuotas romanas, 264 psl. Lietuviškos Knygos Klubo leidinys. Kaina 9 dol. Spaudė „Draugo" spaustuvė, 4545 West 63rd St., Chicago, Ill. 60629. 1985 m.

ELTA-PRESSEDIENST — Elta vokiečių kalba. Nr. 3. Liepa, rugpjūtis, rugsėjis. 35 psl.

PLAUČIAMS

Kartą garsioji aktorė Zsa Zsa Gabor buvo paklausta, kuri iš jų šeimos mergaičių yra jauniausia.

— Mūsų mama, nors ji niekad ir neprisipažino.

⁂

Testamento reikalu žmogus nueina pas savo advokatą;

— Aš norėčiau padaryti testamentą, bet nežinau visos tos procedūros.

— Nesirūpink, — sako advokatas, — aš viską puikiai sutvarkysiu.

— Aš žinau, kad tamsta sutvarkysi, — pastebi klientas, bet visgi norėčiau, jog šis tas liktų ir mano vaikams.

⁂

Gaidys įridena stručio kiaušinį į kolūkio vištidę:

— Žiūrėkit, mielos draugės! Nenoriu aš įžeisti ar pasijuokti iš jūsų rekordų, bet štai va kokius kiaušinius gamina užsienyje.

⁂

Mandagus anglas darbdavys iš darbo atleidžia tinginį darbininką:

— Mielas Džiakai, nežinau, kaip mes toliau be tavęs dirbsime, bet nuo sekančio pirmadienio pabandysime...

⁂

Ponia užeina į krautuvę nupirkti šuneliui vandens indą.

Krautuvininkas klausia;

— Ar norite indelį su įrašu „Šuniui", ar be jo?

— Nereikia jokio užrašo. Mano vyras vandens negeria, o šuva skaityti nemoka.

⁂

Apžiūrėjęs ligonio gerklę, gydytojas klausia:

— Ar tamsta rūkai?

— Ne, niekad nerūkiau, — atsako pilietis.

— Kaip gaila! Rūkymo metimas šiuo metu jums tikrai daug padėtų.

Europos LIETUVIS

LITHUANIAN WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470

Registered as a Newspaper at the Post Office.

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.

Prenumeratos kaina metams 16 svarų, pusei metų 8 sv. Užsienyje 17 sv. Į užsienį „E.L." yra siunčiamas oro paštu.

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 6.00 sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Kronika

KAS—KADA—KUR

36-ji Skautų-skaučių vasaros stovykla Anglijoje — liepos 27 — rugpjūčio 4 d., Lietuvių Sodyboje.

D. Britanijos Lietuvių diena Bradforde — rugsėjo 14 d.

Lietuvių vaikų vasaros stovykla Vokietijoje — liepos 28 — rugpjūčio 10 d., Romuvoje, Huettenfelde.

Lietuvių kultūros instituto mokslinė konferencija ir suvažiavimas Vokietijoje — spalio 18-20 d., Huettenfelde.

AUKOS SPAUDAI

Prof. dr. A. Penkaitis — 20 sv.
P. Girnys — 21.44 sv.
J. Ruzgys — 15 sv.
J. Paberžis — 18 sv.
Kun. F. Skėrys — 10 DM.
F. Paulikas — 4 sv.

SPAUSTUVĖS ATOSTOGOS

Spaustuvės tarnautojai ir laikraščio redakcinis kolektyvas šių metų vasaros atostogas pradeda liepos 29 d.

Po atostogų laikraštis išeis rugpjūčio 16 d.

Londonas

DR. K. BOBELIS LONDONE

Grįždami iš Stockholmo, rugpjūčio 3-4 dienomis Britanijoje lankysis VLIKo pirm. dr. K. Bobelis ir VLIKo vicepirm. inž. L. Grinius. Rugpjūčio 3 d. jų vizitas numatomas Skautų stovykloje, Lietuvių Sodyboje. Vėliau — susitikimas su DBLS Centro Valdyba.

Rugpjūčio 4 d., sekmadienį, 5 val. p.p., Lietuvių Namuose, svečiai padarys pranešimą.

Visi lietuviai kviečiami atsilankyti.

SVEČIŲ PRIĖMIMAS

Rugpjūčio 1 d., ketvirtadienį, 7 val. vak., Lietuvių Namuose rengiamas priėmimas „Aro" choristams ir kitiems svečiams iš Kanados.

Londono lietuviai kviečiami atsilankyti ir susipažinti su kanadiečiais.

Derby

PASIRODYS „TĖVIŠKĖLĖ"

Rugpjūčio 9 d. Derby „Tėviškėlė", pasipuošusi tautiniais rūbais, pasirodys su lietuviškos dainos ir šokių muzika Derby Assembly Rooms.

„Tėviškėlė"

Birminghamas

IŠVYKA Į KONCERTĄ

Liepos 28 d. vykstame į Kanados „Aro" koncertą Nottinghame. Autobusas išeina nuo Grand Hotel, Colmore Row, miesto centre, 15.30 val.

Prašom kuo greičiau registruotis pas S. Jezerskį, tel. 382-2319.

Birminghamo Skyriaus valdyba

PAMALDOS

Nottinghame — liepos 28 d., 11.15 val., Židinyje.

Nottinghame — rugpjūčio 4 d., 11.15 val., Židinyje.

ROŽINIS

Rožinis — rugpjūčio 3 d., 5 val. p.p., prie Švč. Sakramento 24-26 Meriadale Rd., Chapel Ash, Wolverhampton.

Vieta pasiekiama iš miesto centro autobusais Nr. 513 ar 514, važiuoti iki Eye Infirmary.

Prašau visus jungtis su mumis bendroj maldoj.

N. Narbutienė

MIRĖ V. STEPONAVIČIUS

Birželio 26 d. mirė Vladas Steponavičius, gim. 1918.12.19 Šiaulių apsk.

Jis priklausė DBLS Rochdalės skyriui, skaitė lietuvišką spaudą.

Liepos 4 d., vietos lietuvių palydėtas, palaidotas Manchesterio Mostono kapinėse. Apeigas atliko kan. Kamaitis.

Laidotuvėmis rūpinosi Liegų šeima.

Ilsėkis ramybėje, Vladai.

V.M.

MIRĖ ANTANAS BARANAUSKAS

Birželio 8 d. Bradforde, Bierley Hall ligoninėje, mirė Antanas Baranauskas, 85 m. amžiaus, kilęs iš Gelgaudiškio, Šakių apskrities. Lietuvoje liko trys sūnūs ir duktė. Anglijoje giminių neturėjo.

Palaidotas birželio 13 d. West Bowling kapinėse.

Ilsėkis ramybėje.

K.V.

HIGH WYCOMBE

A.A. Adomo Lementausko paminklo pašventinimas bus liepos mėn. 27 d., šeštadienį, 4 v.p.p., Loudwater kapinėse, netoli High Wycombe.

Draugai, pažįstami ir ypač Maidenhead skyriaus nariai kviečiami pašventinime dalyvauti.

Z. Juras

ATSISVEIKINOME SU DAIL. VINCU JOKUBAIČIU

Liepos mėn. 9 d. Leytonstone katalikų kapinėse palaidotas Vincas Jokubaitis.

Jis gimė 1913 m. Pašvietinyje. Paliko savo tėviškę Antrojo pasaulinio karo metu, pasitraukdamas į vakarus.

Teko jam gyventi įvairiose Europos valstybėse, ilgiausiai gyveno Vokietijoje. Karui pasibaigus, Vincas pradėjo meno studijas prof. V.K. Jonyno vadovaujamoje „Ecole des Arts et Metiers" Freiburge, Vokietijoje.

Vėliau meno studijas tęsė Kaselio meno mokykloje.

Atvykęs į D. Britaniją 1948 m. apsigyveno Leeds mieste, iš karto dirbo tekstilės pramonėje, vėliau jam pavyko gauti darbą pritaikomos dailės įmonėje. Atliekamu laiku pradėjo drožinėti lietuviškus tautodailės kūrinius, ypač kryžius.

Iš žymesnių jo medžio kūrinių verti paminėti: „Nukryžiuotasis", „Prisikėlimas", „Nostalgija", „Pilis", „Sodyba".

Daug jo medžio drožinių įsigijo kitataučiai, du lietuviškos tautodailės kūrinius gavo tuometinis Leeds vyskupas J. C. Heenan.

Leeds mieste Vincas baigė abstraktaus meno tapybos kursą, auksakalystę ir keramiką.

Persikėlęs į Londoną gilinosi tapybos ir scenos dekoracijų mene.

Nuo 1965 m. iki išėjimo į pensiją Vincas dirbo kaip restauruotojas žinomoje britų meno galerijoje „National Gallery". Ten Vincas savo sąžiningu ir kruopščiu darbu įsigijo gerą vardą ir greitu laiku tapo savo skyriaus vedėju.

Jis dalyvavo eilėje meno parodų, tiek su tautiškais medžio drožiniais, tiek su savo tapyba.

Londono lietuvių bažnyčioje lieka prisiminimui Vinco atlikti darbai: „Lurdas", „Betliejus", „Paskutinė Vakarienė". Lietuviškoje" veikloje Vincas reiškėsi ateitininkuose ir lietuvių bendruomenėje.

D. Britanijos lietuviai, ypač Bradfordo ir Londono, ilgai prisimins Vinco įdėtą darbą, atliekant scenų dekorocijas, kai Bradfordo „Atžalynas" ar Londono „Vaidila" statė savo veikalus.

Kapinėse parapijiečių vardu atsisveikino S. Kasparas, o D.B.L. Sąjungos Centro Valdybos ir Lietuvių B-vės direktorių vardu — Z. Juras.

MIRĖ EVANGELIKŲ KUNIGAS MIKAS KLUMBYS

Kun. Mikas Klumbys, sulaukęs beveik 80 m. amžiaus, mirė birželio mėn. 25 d. po sunkios ligos ir palaidotas birželio mėn. 28 d. Blombergo kapinėse.

Kunigas Mikas Klumbys buvo gimęs 1905 m. Laudžiuose, Šilutės apskr., Klaipėdos krašte. 1932 m. išlaikė pirmus teologinius egzaminus ir 1936 m. antrus. 1938 m. ordinuotas į kunigus Šv. Jono bažnyčioje Klaipėdoje.

Nuo 1932 ligi 1937 m. kunigavo Rusnėje, nuo 1937 m. ligi 1942 metų Karklininkuose, Klaipėdos apskr., nuo 1942 m. ligi 1945 m. Allenburg, Wehlau apskr., Rytų Prūsijoje. Kunigo pareigas Blomberge/Lippe ėjo nuo 1947 m. ligi 1942 m. Nuo 1962 ligi 1971 aptarnavo parapijiečius Lemgo/Lippe.

Nuo 1971 m. buvo pensininkas.

Tuojau po Antrojo pasaulinio karo įsijungė į lietuvių evangelikų liuteronų Bažnyčios eiles ir aptarnavo lietuvius evangelikus stovyklose su pamaldom, lankė senelius bei ligonis. Perėjus į vokiečių Bažnyčią neberado laiko aptarnauti lietuvius evangelikus Vakarų Vokietijoje.

Būdamas pensininku tuojau įsijungė į lietuvių evangelikų liuteronų Bažnyčią išeivijoje. Nuolatos dalyvavo suvažiavimuose lietuvių evangelikų Annaberge ir 14 metų iš eilės kunigų ir bendradarbių suvažiavimuose.

Paliko liūdinčius žmoną ir du sūnus.

Žmonai ir sūnums bei kitiems giminėms reiškiu savo gilią užuojautą ir kartu liūdžiu netekęs ištikimo tėvynainio ir klaipėdiškio kunigo, kuris visuomet buvo susipratęs ir nesigėdijo savo praeities ir lietuviško kilimo.

Daug vargų patyręs per savo ligą, skaudžių skausmų iškentėjęs per Antrąjį pasaulinį karą ir po to, ilsėkis Viešpaties ramybėje, mielas Broli Mikai, svetingos šalies žemėje Vakarų Vokietijoje.

Kun. Fr. Skėrys

MIRĖ P. URDZĖ

Liepos 14 d. Oldenburge po trumpos ligos mirė Paulis Urdzė, gim. 1920.XI.21.

MIRĖ DU KUNIGAI

Lietuvoje liepos mėn. mirė du kunigai.

Liepos 7 d. Rietave mirė kun. Vladas Radveikis, 59 m. Palaidotas liepos 9 d. Kvėdarnoje.

Liepos 4 d. Žemaičių Kalvarijoje mirė vietinis altaristas kun. Petras Lygnugaris, 76 m. Palaidotas liepos 6 d.

KVIETIMAS

Štai ir vėl jau esame 36-tosios tradicinės Europos rajono skautų ir skaučių vasaros stovyklos išvakarėse. Stovykla įvyks 27 liepos — 3 rugpjūčio dienomis.

Mielus tėvelius, rėmėjus, kurie nepailstamai remia mūsų stovyklas pinigine parama, o taip pat ir visą lietuvišką visuomenę, maloniai kviečiu aplankyti mus stovyklaujančius Lietuvių Sodyboje, ypač per stovyklos uždarymo iškilmes ir laužą,

ŠEŠTADIENĮ,
RUGPJŪČIO 3 D., 3 V. P.P.

Lauksime visų. Iki pasimatymo skautų stovykloje.

Vis budžiu!
s. S.B. Vaitkevičius
LSS Europos Rajono Vadas

KUN. V. ŠARKOS SVEIKATA

Po sunkios vėžio operacijos kun. V. Šarka buvo jau sustiprėjęs ir aplankė Austriją, Belgiją ir Norvegiją.

Tačiau paskutiniu metu jo sveikata vėl pablogėjo, ir bus reikalinga antra operacija.

Būdamas ligoninėje kun. V. Šarka parašė laiškus Gromykai, Gorbačiovui ir A. Barkauskui, kad išleistų jo seseris pensininkes jį sunkioje ligoje aplankyti. Deja, negavo jokio atsakymo.

Gerb. kunigui linkime kuo greičiau pasveikti.

ARO KONCERTAI

Škotijoje: Bellshill, Cardinal Newman Theatre. šeštadienį, liepos 27 d. 7 v.v.

Nottinghame: Ukrainiečių klube, 31 Bentinck Rd., sekmadienį, liepos 28 d. 5 v.v.

Londone: Chelsea Old Town Hall, King's Rd., S.W.3. penktadienį, rugpjūčio 2 d. 7 v.v.
Art. požem. stotis: Sloane sq.

Londone bilietus bus galima gauti prie įėjimo arba užsisakyti iš anksto pas Z. Jurą, 11 London Lane, Bromley, Kent, BR1 4HB. telef. 460 2592.
Bilietų kainos 2.50 ir 3.50 sv.

VACLOVAS VERIKAITIS

Vaclovas Verikaitis žinomas ne tik Kanadoje, bet ir kitų kraštų lietuvių kolonijose kaip solistas, muzikas, organizatorius ir kultūrininkas.

Jis gimė 1924 m. Lietuvoje. Mokėsi Panevėžio gimnazijoje. Vilniuje lankė muzikos mokyklą ir dainavo operos chore. Dainavimo mokėsi pas prof. Benonį ir sol. A. Kutkų. Po karo gyveno Vokietijoje, Dillingeno stovykloje, kur dalyvavo J. Šarkos vadovaujame vyrų chore, o vėliau ir pats suorganizavo pereinamoje stovykloje mišrų chorą ir oktetą.

Į Kanadą atvyko 1948 m. Dirbo miškų darbuose. 1949 m. pastoviai apsigyveno Toronte. Čia įsijungė į Prisikėlimo parapijos veiklą: suorganizavo mišrų chorą, vyrų kvartetą, vaikų chorą ir orkestrą. Lankė muzikos konservatoriją, paskui studijavo Toronto universiteto muzikos fakultete, kurį baigė 1955 m. (MA diplomu).

1956-59 m. dalyvavo garsiam Kanados Stradfordo teatro pastatymuose Gilbert-Sullivan operečių ir su šia grupe važinėjo Kanadoje ir JAV-se.

Lankė pedagoginius kursus, įsigijo mokytojo teises ir dėsto vokalinę ir instrumentalinę muziką Parkdale kolegijoje.

Nežiūrint įsipareigojimų Kanados meno ir mokslo institucijose, V. Verikaitis visą energiją ir organizacinius gabumus skyrė lietuvių išeivijos tautinės sąmonės išlaikymui. Palikęs suorganizuotus chorus Toronte, 1956 m. jis pradėjo savaitgaliais vargoninkauti Hamiltono Aušros Vartų parapijoje. Čia suorganizavo suaugusių mišrų ir vaikų chorus. 1970 m., talkinant ateitininkams sendraugiams, suorganizavo Hamiltono mergaičių chorą „Aidą". Chore buvo sutelkta 60 mergaičių. 1974 m. choras koncertavo Anglijoje, Vokietijoje ir Italijoje.

1979 m., perdavęs „Aidą" kitiems vadovams, V. Verikaitis sugrįžo į Prisikėlimo parapiją, perorganizavo jos mišrų chorą.

Toronto Lietuvių namų vyrų būrelio talkinamas, nepavargstantis dainų mokytojas suorganizavo Toronto vyrų chorą „Aras", kuris šiuo metu turi 50 dainininkų ir yra pasiekęs aukštą muzikinį lygį.

Jis nepamiršo ir Lietuvių namų moterų būrelio ir prašomas sudarė moterų dainos vienetą, kuriam šiuo metu vadovauja muz. D. Deksnytė.

Kanados Liet. B-nės valdybos kultūrinė komisija, įvertindama V. Verikaičio visuomeninį-kultūrinį darbą, pagerbė paskirta pinigine premija, kuri jam buvo įteikta vasario 17 d. Anapilio salėje, minint Lietuvos nepriklausomybės šventę.

Balandžio 28 d. Toronto Prisikėlimo parapijos salėje buvo pagerbtas šis iškilusis kultūrininkas ir paminėta jo 60 metų amžiaus sukaktis. Prisikėlimo parapijos choras surengė didingą koncertą, kurį atliko keturių chorų 158 dainininkai, moterų oktetas, 7 solistai, 5 akompanuotojai ir 4 dirigentai. Tai buvo iškili Toronto lietuvių kolonijos dainų šventė, kuriai vadovavo muz. D. Viskontienė.

Vaclovo Verikaičio 60 metų amžiaus pagerbtuvės vyko visos Toronto lietuvių bendruomenės sutarimu, nes per tokį ilgą laiką savo nuoširdumu, patrauklumu, pasiaukojimu lietuvybės idealams jis skatino visus išlaikyti išeivijoje lietuvių tautinę sąmonę, auklėjo jaunimą ir žadino meilę Lietuvai.

(J. Varčiaus straipsnio trumpa santrauka, „Dirva", gegužės 16 d.)

TORONTO „ARAS"

PROGRAMA

Chelsea Old Town Hall, King's Road, London,

penktadienį, rugpjūčio 2 d. 7 v.v.

1 **Dainų pynė** — Lietuva brangi — J. Naujalis
2 Leiskit į tėvynę — S. Navickas
3 Kalniškės mūšis — A. Mikulskis
4 Stoviu aš parimus — A. Simutis
5 Pražydo jazminai — A. Gečas
6 Širdis dar žydi — J. Bertulis
7 Ūdrio daina iš operos "Pilėnai" — V. Klova
Sol. Vaclovas Verikaitis
8 Kvietimas į Sūduvą — Vyt. Juozapaitis
9 Į tėvynę grįžt norėčiau — C. Cromer
10 Kur Nemunai jaunų dienų — T. Makačinas
11 Jūra ir krantas —E. Grygo
12 Vergų daina iš operos 'Nabucco' — G. Verdi
13 Amžinai tekantis Nemunas—J. Juozapaitis
14 Už aukštų kalnų A. Mikulskis
15 Lopšinė gimtinei ir motinai — V. Mikalauskas
16 Sutrinko keleliai — Vyt. Juozapaitis
17 Pajūrio daina — V. Kuprevičius
18 Kaip ūliojo mūs senoliai — Vyt. Juozapaitis
19 Tamošiaus pagavimas — Vyt. Juozapaitis
20 Negerk trečios — Vyt. Juozapaitis
21 Visos žmonos tokios pačios J. Budrevičius
22 Tavęs nebemyliu P. Tosti
Sol. Vaclovas Verikaitis
23 Lietuviškų maršų pynė — Mes žengiam — J. Gaidelis
24 Žygis į Vilnių — K. V. Banaitis
25 Pajūriais, pamariais — J. Kuprevičius
26 Jūreivių daina — A. Balsis
27 Ramovėnai žengia — Br. Jonušas
28 Dengia smilkinius šarma — H. Danks
29 Mano kaimas — Amerikiečių daina

"ARAS" ir Sol. Vaclovas Verikaitis

Dainų ir maršų pynių akompanentus ir įvadus paruošė muz. J. Govedas.

'Arui' diriguoja jo vadovas V. Verikaitis.